

DOLENJSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJA NOVO MESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsak četrtek — Posamezna številka 10 din — LETNA NAROČNINA 400 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din oziroma 3 amer. dolarje — TEK. RACUN pri Mestni hranilnici — Komunalni banki v Novem mestu št. 606-70/3-24

Stev. 26 (432)

LETO IX.

NOVO MESTO, 3. JULJA 1958

UREJUJE uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnik — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 39 — Poštni predal Novo mesto 33 — TELEFON uredništva in uprave št. 127 — Nenaročenih rokopisov ne vračamo — TISKA Casopisno podjetje "Slovenski poročevalci" v Ljubljani

SUTJESKA

Trikrat je naša vojska prebrodila Sutjesko. Trikrat v treh zaporednih pomladih. S Sutjeske so proletarske brigade s tovarišem Titom junija 1942 odrinile na zgodovinski pohod v Srednjo Bosno in Krajino. Maja in junija 1943 je naša vojska na Sutjeski in Zelengori bila usodno, odločilno bitko. Takrat je glavina naše vojske ondi popisala najslavnije strani naše zgodovine, zmagala v neenaki bitki in dokazala, da je nepremagljiva. Tam je naša vojska pokopala naše in načrte fašističnih okupatorjev in njihovih hlapcev o našem uničenju. Poleti 1944 je držala pot brigad in divizij iz Hrvaške, Bosne in Vojvodine prek Sutjeske v Srbijo.

Udeleženci borbe na Sutjeski, vsa naša vojska ter na tisoče ranjencev in bolnikov je našlo, čeprav smo bili šele komaj prišli iz težav IV. ofenzive, iz nadčloveških naporov naše protiofenzive, iz nepretrganih bojev 36 dni in noči za ranjence in da bi razbili sovražnika, dovolj moralne in fizične moči, da so vzdržali in kljubovali še mnogo hujšim težavam Pete ofenzive, in zmagali.

Tudi nam se zdi včasih nemogoče in neverjetno vse tisto, kar smo pretrpeli v Peti ofenzivi. Komaj razumljivo in verjetno je, da je, denimo, Sedma banijska divizija, ki je bila malone že na kraju svojih moči, ki v polagoma umirala od zadanih ran in pegavice, v tistem položaju našla v sebi nove moči, da se je krasko in malo znova postavila na noge, in sicer zato, ker so njeni borci spoznali, da morajo in morejo vzdržati še več, ker jih kliče dolžnost, Tito in Partija in revolucija. In prebili so obroč na Sutjeski!

Od začetka borbe smo poznali samo težave... pomoči nismo poznali. Navadili smo se bili boriti se sami, ker smo že leta 1941, ko smo začeli borbo, spoznali in doumeli kot dejstvo, da je smisel našega življenja boj proti fašizmu za svobodo. Zdi pa se mi, da nikoli tako, kakor v dnevnih boja na Sutjeski, nismo tega tako živo občutili, ne tako mislili na to. Dobro se spominjam, kako so se naši borci opravičevali in govorili, da bi nam bilo kaj lahko prebiti sleherni obroč, da ni tistih 2500 hudo ranjenih in bolnih, ki smo jih morali na nosilnicah nositi čez črnogorske grebene ter globoke soteske Tare, Pive in Sutjeske, in kako so isti borci takoj pripominjali, da je veličina naše borbe prav v tem, da ne pozabljamo na te tovariše, da se moramo žrtvovati zanje, čeprav so bile mnogim ure življenja že štete. Prav ta človeška čustva, to plemenito žrtvovanje za tovariša je navdajalo ljudi z močjo. To je bil med drugim tudi vir optimizma in vere vase in v zmago.

Kdo bi prešel primere žrtvovanja in junaške smrti za tovariša! Proletarce Djuro Kozomora, ki mu je letalska bomba 9. junija, isti dan in na istem položaju, kjer je bil ranjen tudi tovariš Tito, odtrgala obe nogi, je pozdravljaj s stisnjeno pestjo in govoril mimoidočim tovarišem: "Nič hudega ni, tovariši, nismo jih pustili..." vedel pa je, da mu ni več pomoči, da ga nima kdo nositi in ni pustil, da bi ga nosili. Stab 2. bataljona II. dalmatinske brigade, ki je imel zasedene položaje na Barah, je 8. junija sporočil: "Izgnubili smo dve tretjini borcev, toda računajte z nami, ko da smo še vsi živi." Četa proletarcev iz IV. črnogorske brigade je na Ljubinem grobu na pobočju, golem ko dian, ves dan kljubovala srditim napadom nemških fašistov in malone do zadnjega padla, toda položaj je obdržala (ta četa je ena izmed treh naših manjših enot, ki so bile odlikovane za nepopisno junaštvo: Pohorski bataljon, delavski bataljon iz Učje na Kadinjači in ta, druga četa 3. bataljona IV. črnogorske brigade). Živih je ostalo samo 12 borcev, od teh polovica ranjenih, padlo pa jih je 27. Toda šlo je za položaj, od katerega je bil odvisen prehod bolnišnice, Vrhovnega štaba z ustanovami AVNOJ in drugimi... In mrtvi so se borili na Ljubinem grobu.

Ni pa moč naštetih vseh junaštev, saj jih je štela vsaka enota mnogo. Sutjeska je pravzaprav skupek velikih junaštev.

Spominjam se, kako smo tiste dni v plitvih strelskih jarkih in zaslinih zakloniščih pod Košuro — položajem, ki so ga Nemci čvrsto držali, ker so računali, da bodo z njega preprečili naš proboj iz Sutjeske proti Vrbnici in naprej — urejali in tiskali brigadni list. Ta nikoli ni prišel borecem v roke, kajti prav ko je bil dotiskan, je bomba 9. junija raznesla list in konja, na katerem je bil natovorjen, skopaj z borecem, ki je vodil konja, tako da ni bilo moč najti od njih niti koščka (to je bil za večino naših enot na Sutjeski najhujši dan. Tisti dan je bilo nebo nepretrgoma zastrito z nemškimi letali. Samo tisti dan so nas manjše in večje formacije nemškega letalstva napadle 78-krat, če ne računamo poletov izvidniških letal). In spo-

minjam se, da smo prav tisti dan, tudi za mojo brigado najhujši dan, pod dežjem krogei pojasnjevali borecem, da gremo v ofenzivo, in da so nam boreci verjeli... In to je bila res ofenziva, proboj, ki se je pozneje nadaljeval čez vso vzhodno Bosno.

Ko smo tisti dan proti večeru slišali, da je tovariš Tito ranjen, sta nas takoj minila utrujenost in lakota in po desetinah smo sklicali sestanke, na katerih so se vsi borci kdo ve kolikokrat že svečano zavezali, da bodo prispevali še večje napore in odločnost, čeprav v resnici več niso mogli storiti, kot so storili. Ne lakota ne utrujenost ne žeja ne nespčnost, a ta je bila najstrašnejša, niso mogle omajati niti najbolj izčrpanih. Nespčnost je bila takrat naš najhujši sovražnik in zmerom smo se najbolj bali, da ne bi kak izčrpan borec zaspal, ker bi to v tistem položaju pomenilo, da je izgubljen, izgubljen za vedno.

Konji so bili dragoceni, ker so nosili ranjence, minomete in mitraljeze. Bili pa so tudi edina hrana. Brigada je odločala, ali in katerega konja bomo zaklali... En konj za vso brigado... Konji pa so bili zelo zelo mirni. Razne trave in korenine so bile slaba tolažba tudi za tiste, ki so jih utegnili nabrati, por (ima okus po čebuli) je vzbuja občutek sitosti, toda od njega so postajale noge težke kot svinec.

Ko zdaj govorimo o Sutjeski, o Peti ofenzivi, o tistem, kar smo vzdržali in preživeli, o zagonu in naglici, s katero smo neposredno onkraj Sutjeske lomili odpor sovražnika, po vzhodni Bosni ter osvobajali mesta in naselja, tedaj se nam zdi to čudno in komaj razumljivo, pa tudi malce žaljivo, in sicer zato, ker takšni, kakršni smo bili po Peti ofenzivi, v drugačnem položaju ne bi bili zmoini nobenih večjih naporov, nalog.

To pa vsekakor samo za bip, dokler se ne spomnimo — Komunistične partije. Kajti tudi tistim, ki tedaj niso bili člani Partije, sta bila njen pomen in vloga jasna. Kot v vsej NOB, so vodilno vlogo KP popolnoma občutili borci tudi v odločilni bitki na Sutjeski, in čeprav mnogi borci — nekomunisti ne bi znali tedaj natanko povedati, kaj je Partija, so v njej spoznali nepremagljivo moč, ki jim je vlivala novega poguma in brez katere ne bi mogli zmagovati. Se več! Vsi so občutili, da sta Partija in Tito približno isto. Zaradi tega ni bilo nič čudnega, če so izmučeni in izčrpani borci na Sutjeski ob besedah: "Tovariši — Partija zahteva... Partija nam nalaga... Partija je odločila..." znova oživeli, če so našli ob teh besedah novih moči, poguma in vere v zmago. In z besedami o Partiji in pod vodstvom Partije so kot prerajeni odšli v boj na življenje in smrt. To pa je bilo dovolj za rešitev v odločilnih in kritičnih trenutkih, ki jih v V. ofenzivi ni manjkalo.

Toda Sutjeska je velika in edinstvena prav po teh nadčloveških naporih in trpljenju, po odločnosti in volji, da zmagamo, da živimo za zmago.

Zdaj je Sutjeska za vse pojem veličine naše borbe in trpljenja. Sutjeska je več kakor zgodovinska epopeja in velika zmaga, več kakor spomenik revolucionarne odločnosti in filavosti. Zato je močan tudi vir navdiha in patriotizma za tiste, ki jo bodo proučevali in iz zgodovine pomnili. A samo kdor je bil na Sutjeski, lahko popolnoma razume, kaj pomeni veličina in radost največje zmage, dobljene bitke za življenje in svobodo, radost novega porajanja. Toda tudi mi, ki smo sodelovali v bitki na Sutjeski, smo to spoznali šele pozneje. Takrat namreč nekateri nismo razumeli vse resnosti položaja in nismo bili zaskrbljeni, ker smo bili pač vsi prepričani, da ni, čeprav je težko, nič nemogočega in nevarnega, kadar je Tito z nami, ker smo bili vsi prepričani, da moramo zmagati, če je Tito z nami. To pa je bila za nas sreča, kajti da ni bilo takšne vere, ne bi vzdržali.

Sutjeska je za nas, zlasti za nas udeležence, velika tudi zato, ker so tam padli naši najdražji tovariši, mnogi dragoceni kadri revolucije, ker so padli tam borci, ki smo jih poznali in ljubili, kakor so Sava Kovačević, dr. Sima Milošević, pesnik Goran Kovačič in 8.500 drugih borcev.

In če bi me kdo vprašal, kako čutim Sutjesko, bi mu znal samo odgovoriti: Sutjeska je Sutjeska, ker ni druga takšne, po veličini bitke in po pomenu zmage tako velike.

Polkovnik ZARIJA SKEROVIC

(Iz Borca)

Neusahljiv vir moči

Delegacije CK ZKJ, Zveznega izvršnega sveta in zveznega odbora SZDL na proslavah v Sutjeski — Borci JLA so včeraj izročili prometu novo cesto Foča—Gacko — Mesto brez imena za 20.000 prebivalcev — Slovesnosti so se začele že danes, glavno slavo bo pa jutri, ko bo prišlo v Tjentište več kot 50.000 ljudi iz vseh krajev države in iz tujine

K Sutjeski v Bosni in Hercegovini se zgrinjajo te dni dolge kolone nekdanjih borcev — junakov iz IV. in V. sovražnikove ofenzive, ki so pred 15 leti preživeli ob tej divji reki, na Zelengori, Magliču, Jahorini in drugih planinah med Sarajevom, Kalinovikom, Fočo in Višegradom eno izmed največjih bitk v narodnoosvobodilni vojni. Jugoslovanski narodi se s ponosom spominjajo te obletnice in slavimo letošnji Dan borca s posebno hvaležnostjo do vseh, ki so v bojih na Sutjeski dali za svobodo življenja. Naša hvaležnost pa velja danes in jutri tudi vsem še živim borecem—junakom iz teh in vseh drugih bitk na Sutjeski in povsod drugod po naši domovini, od Triglava do Dječdelje, ki so kot borec—partizani, aktivisti in sodelavci NOB kovali našim narodom svobodo, srečno in lepše življenje.

Sutjeska se je na jutrišnje glavno slavo pripravljala več mesecev. Na Tjentištu so danes prispeli številni gostje iz vseh krajev države, precej pa bo tam tudi gostov iz drugih držav. Borci JLA so več kot leto dni gradili moderno avtomobilsko cesto Foča—Gacko, ki bo glavna prometna pot za vse udeležence proslav na Sutjeski. Na Sutjeski je te dni zrastle tudi celo novo mesto, ki bo od 1. do 10. julija lahko sprejelo 20.000 prebivalcev. Te dni je prispelo na Tjentište približno 8000 preživelih borcev iz 15 brigad, ki so sodelovale pri prebijanju sovražnikovih obročev. Na Sutjesko je prišlo tudi kakih 3000 planincev, 3500 članov Početniške zveze Jugoslavije, 1000 članov in članic Partizana, nad 1200 tabornikov iz vseh naših republik, 800 članov društev prijateljev prirode, 450 udeležencev proslave iz Slovenije, mladinci predvojaške vzgoje in predstavniki drugih organizacij, društev, ustanov in kolektivov. Na več kot 2 km dolgem prostoru od Popovega mostu preko Tjentišta stoji sotorj novega mesta, ki ga ni na nobenem zemljevidu. Iz bližnjih vrelcev so napeljali bistro studenčnico, uredili pa so tudi celo naselje trgovskih in gostinskih obratov.

Novo mesto brez imena bo imelo danes in jutri več kot 50.000 prebivalcev, od teh približno 34.000 iz bližnje okolice.

Glavna slovesnost bo jutri, na Dan borca, ko pričakujemo številne gostje obiskovalci in najvišjih državnih in partijskih predstavnikov.

Sutjeska 1958, naša največja letošnja proslava, bo praznik vseh jugoslovanskih narodov. Znova bo dokazala vsemu svetu, da nam svobode ni nihče podaril in nihče prinesel na tujih bajonetih. Vsa naša dežela je bila od pomladi 1941 dalje ena sama velika, krvava in grenka Sutjeska, toda naša, ljubljena in draga tudi takrat, ko se je mrak fašizma spustil nad Evropo in grozil uničiti vse, kar je človeško. Iz teme obupa in grozot smo pod vodstvom naše Komunistične partije in Osvobodilne fronte našli dovolj moči, da smo znova vstali in zaživeli. In živimo, delamo ter ustvarjamo, čeprav sosedom na Vzhodu in Zahodu to dostikrat ni ljubo.

Preživeli smo Sutjesko in premagali morje gorja. Zato nas ne bo omajalo — kot nas ni leta 1948 — zdaj tudi to, kar umazano pljuska na naše obale z Vzhoda. Danes in jutri, jutri in do konca bomo vsi kot en mož — na naši Sutjeski!

Julija in avgusta 1946 je skupina 55 jugoslovanskih slikarjev na povabilo komande JLA obiskala kraje, kjer so bile najhujše borbe 4. in 5. sovražnikove ofenzive. Umetniki so potovali najprej s kamioni iz Beograda prek Drine, slavne planine Romanije, Sarajeva in Jajca, odkoder so se nato natanko držali smeri, po katerih so se premikali partizani in se borili z okupatorji v obeh najhujših ofenzivah. Potek bojev sta slikarjem sproti razlagala kolega, ki sta bila leta 1943 med udeleženci obeh ofenziv v Glavnem štabu NOV: sarajevski slikar Voja Dimitrijević in major Branko Sotra. Na vseh v bitkah pomembnejših krajev so se slikarji ustavljali in slikali, kolega pa sta jim razlagala potek bojev, premike naših in sovražnikovih enot ter razvoj operacij. Umetniki so se za daljša ustavili v takrat docela razrušenem Prozoru, odkoder so šli po dolini Rame, se ustavili v Gračanici, nato pa za dije pri Jablanici, kjer so upodobili predvsem najslavnější kraj iz bojev na Sutjeski — prehod prek porušenega mostu, kjer je bilo rešenih več tisoč ranjencev NOB. — V pokrajini, koder so takrat hodili slikarji, ni bilo niti ene cele kočice, kaj šele hiše. Kostni padli in od izčrpanosti, boleznih in ran umrlih borcem so ležale na mnogih krajih sredi orožja in razbite opreme po grmovju in pod drevejem. Prek Mostarja, Nevesinja ter Nevesinjskega polja so odšli slikarji proti Kalinoviku in Foči. V dolini Sutjeske so nato posebej obdelali motive na samem rhotu v Sutjesko pri Popovem mostu, na Tjentištu in na Suhi ob Sutjeski, razrušeni vasi, nekaj časa sedežu Glavnega štaba. Prek Brčkega in Banovičev so se slikarji vrnili in razšli po vseh naših republikah. Med njimi je bilo tudi 9 slovenskih slikarjev. Več del našega rojaka, akadem. slikarja VLADA LAMUTA, ki se je tudi udeležil tega pohoda, objavljamo v današnji številki. — Na sliki: SUHA PRI SUTJESKI

Beseda mladim

Misli z razširjenega plenuma mladinske organizacije — Mladini moramo nuditi več pomoči pri ideološko-vzgojnem delu, prav tako pa tudi vso potrebno pomoč pri kulturnem, političnem, športnem in zabavnem življenju

Z delom občinskih komitejev v okraju moramo biti na splošno kar zadovoljni, saj je ves uspeh, ki so ga pokazali pri osedanjem delu, v glavnem njihova zasluga. Vendar pa lahko omenimo nekaj problemov, ki jih bo treba pri nadaljnjem delu upoštevati. Opazilo se je, da je povezava med občinskimi komiteji in osnov-

nimi organizacijami slaba. Povezava navzgor je zelo dobra, navzdol pa ni taka, kot bi morala biti. Zato moramo paziti, da načrti ne ostanejo pri njih, ampak da jih posredujemo mladini, ki bo tako čutila več povezave z vodstvom mladine in delo ji bo lažje. Tako pa smo dostikrat osnovne organizacije prepustili same sebi in nekatere so se dobro znašle, druge pa ne. Nekatere so se povezale še z drugimi organizacijami, kot so sindikat, Zveza komunistov, in delo je do- bro napredovalo. Na tem polju se čuti še pomanjkljivost; mladina se mora še bolj približati našim organizacijam, tu bo dobila pomoč za svoje nadaljnje delo. Lahko poudarimo, da so nekatere organizacije dosegle uspehe, ki so vse pohvale vredni.

Včasih je bilo vprašanje kadrov zelo pereče, danes ne mo-

remo reči, da je pomanjkanje. Mladinske delovne akcije bodo pripravile mlade ljudi, ki bi radi delali, če jih bomo le pravilno vključili v delo.

Naloge vodstva mladine bodo še nadalje, da bo znalo najti mladinske aktiviste, ki bodo samoiniciativno organizirali delo, da jim bo nudilo pomoč, dalo načrte in smernice za zblizanje z vsemi našimi organizacijami.

Ze dolgo se poudarja, da je potrebno mladini nuditi več ideološko vzgojnega dela. V ta namen bodo jeseni po vseh naših občinah mladinski seminarji, na katerih se bodo obravnavala naslednja vprašanja: aktualna politična problematika in naloge mladine, gospodarska vprašanja komunne, mladina in družbeno upravljanje, delo mladine, naloge in

»Proslava 15-letnice borbe na Sutjeski mora ostati ne samo večer spomin, temveč trajna svetloba, ki je začela bleščati v tistih dnevih, ko so morali naši narodi vzdržati največje breme na svojih plečih. — Sutjeska mora biti kraj, kamor bodo hodile naše mlade generacije in se spominjale, kako je nastala današnja Jugoslavija, socialistična Jugoslavija, v kateri vlada bratstvo in enotnost.«

TITO

VREME

ZA CAS OD 3. DO 13. JULIJA

Nestavno vreme; sprva pogošče, toda kratkotrajne ali krajevne padavine, sicer deloma sončno. Med 8. in 10. julijem pričakujemo trazen dež in močno ohlajitev. Po 10. juliju bo nastopilo lepo poletno vreme.

Nadaljnji izgledi: V drugi polovici julija in v avgustu v splošnem pretežno nebo vreme z obilico jasnih dni. V. M.

(Nadaljevanje na 2. strani)

„Nič nam ne manjka!“

Obisk v taboru predvojaške vzgoje v Dolenjskih Toplicah

Sprehajališče ob Topolščici, nato vaška steza, še nekaj korakov v hrib in že stojiš na robu gozda pred mladim fantom z opasem in s puško. Na dveh kolih obesena napisna deska: »Tabor predvojaške vzgoje OLO Novo mesto.«

S stražarjem sva se hitro spoznale, pustil me je skozi vhod. Kakšnih dvajset šotorov v senci drejv, Povsod, kamor pogledaš, izredna čistoča. Komandanta tabora tov. Staneta Gorinška sem kmalu našel in že sva bila v živahnem razgovoru. »Kaj je glavni namen taborjenja predvojaške vzgoje?«

»Predvsem: mladince privaditi življenju v kolektivu, jim dati osnovno predvojaško vzgojo ter jih tudi politično, športno, kulturno in prosvetno vzgajati.«

»Kako poteka dan?«

»Ob petih zjutraj vstanemo, nato je umivanje, jutranja telovadba, pospravljanje in zajtrk. Ob 6.30 prične priprave za dopoldansko delo, od 7.—13. ure pa »zanimamo« kot pravijo v vojski. Sledi kosilo in popoldanski odmor do 16. ure, če je pa vreme lepo, odidem na kopanje. Popoldan od 16. do 18. ure so razna predavanja ter športno udejstvovanje: odbojka, šah, perjanica in nogomet. Imamo tudi majhno knjižnico in stenski časopis. Po večerji je prosto do devetih, nato obvezni nočni počitek.«

»Kako pa fantje?«

»Tabor je kar dobro urejen; je opremljen, imamo električno napeljavno in radijski sprejemnik, harmoniko pa vedno prinese s seboj kdo od udeležencev. Fantje so zadovoljni, hrana je dobra, kuha nam najeta kuharica iz tukajšnje okolice,

vse ostalo za kuhno pripravijo fantje sami. Življenje je dokaj pestro, posebno za kmečko mladino in 10 dni hitro poteka. To je letos čista zamena, namreč fantje s področja občine Semeč in Metlika. Do zdaj pa so taborili iz naslednjih občin: Mirne, Mokronoga, Trebnjega, Straže in Žužemberka ter Novoga mesta. Vsaka zamena si ogleda eno kino predstavo in eno odsko delo v Dol. Toplicah, obiskujemo tudi muzej iz NOB v Dol. Toplicah.

»Včeraj, to je 25. junija, smo sodelovali v štafeti za Sutjesko na odseku od Gradišča do Podturna. Delamo tudi izlete v

Imamo tudi svojo obliko družbenega upravljanja, tako-zvane vodove sveta. Vsak vod ima svoj svet, ki razpravlja o delu in disciplini ter nato svoja zapažanja pove na četnih konferencah, kjer vsi razpravljajo o življenju čete. Vse notranje zadeve življenja v taboru in vprašanje discipline rešujejo »antje sami«.

»Ura se nagiblje proti osmi, tabor je prazen, vsi razen dežurne desetine, so na zanimanju.«

Dva fanta žagata drva, eden jih cepi, dva pa delata v kuhinji. Dežurni je ravnokar predlagal šotore: »V četrtem šoto-

Komandni kader tabora predvojaške vzgoje okraja Novo mesto (Foto A. Božič)

bliznjem okolico. Prvi dan taborjenja so vsi udeleženci zdravniško pregledani, da bi ugotovili, če so za taborjenje sposobni.

ru je zopet obleka v zgledu ležišča. Franci, takoj jo položi na koveček! Franci takoj poskoči, da bi izpolnil povelje, dežurni pa že poveljuje dalje devema fantoma, ki skrbno pometa taborišče.

Ko se vračam, še ujamem klic: »Zamenjajte stražo! Zamenja sprejema puške od prejšnjih stražarjev in prevzame stražarsko dolžnost.«

Nov most čez Krko

Občina Straža-Toplice bo v jeseni dogradila lesen most čez Krko na Lokah. Režijski odbor je že ustanovljen, pripravljajo tudi gradbeni material. Z gradnjo bodo pričeli verjetno že junija.

Za ta most in dovozno cesto so se že pred vojno potegovali prebivalci vasi Loka, Zalog in Sela. Most in cesta sta pa razen tega pomembna tudi za opekarne Zalog. Cesta je do opekarne Zalog že tlakovana, tako da se bo po dograditvi mostu lahko promet po skrajšani poti nemoteno odvijal.

Razprava mladih

(Prenos s 1. strani)

Gubčevci smo ostali v obmejnem pasu z nalogo začrtiti ostale tri brigade pri povratku. Ker smo se vračali poslednji, smo se prebijali v grupah. Čez Krim smo odšli v Suho krajino. Spomnim se, da smo spotalo zaplenili nekemu italijanskemu polku polkovno zastavo, nato smo nadaljevali boje okoli Čateža in Dvorca v Suhi krajini. Ne pomnim dneva, ko ne bi bili v bojih. Mislim, da smo povelje glavnega štaba, naj s povečano aktivnostjo in napadi pomagamo borec na Sutjeski, v celoti in po najboljših močeh izpolnili.«

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Vse upanje glede konference na višji ravni, o kateri svet govori že več kot leto dni, se je zdaj osredotočilo na konferenci strokovnjakov ZDA, Velike Britanije, Francije, Kanade ter SZ, Poljske, CSR in Rumunije v Ženevi. Ta konferenca bi morala začeti z delom prvega julija, a še nihče ne ve, če bo zasedala takoj kot je bilo prvotno mišljeno. Namen konference je predvsem ta, da bi strokovnjaki vseh zgoraj omenjenih držav razpravljali o znanstvenih sredstvih, ki naj zanesljivo omogočijo odkrivanje jedrskih poskusov. Vsi so se strinjali, da je ta konferenca koristna pobuda.

Toda pred nekaj dnevi se je položaj zapletel. Ameriški zunanji minister Dulles je na tiskovni konferenci dejal, da konferenca v Ženevi nikakor ne zavezuje ZDA, da bi te prenehale z jedrskimi poskusi. To je bila vsevsek nesrečna izjava, saj je znano, da si celo v Washingtonu utira pot mnenju, da bi bilo koristno in politično primerno končati poskuse. Tej Dullesovi izjavi je sledila sovjetska nota, v kateri vlada ZSSR trdi, da nima smisla pošiljati strokovnjakov v Ženevo, če ZDA ne mislijo spoštovati njihovih sklepov in končati jedrske poskuse. To je bil tudi nekakšen ultimatum in nepotrebno postavljane pogojev (ik pred konferenco).

Po največjih poročilih je sovjetska delegacija strokovnjakov je prispela v Ženevo z letalom, ni pa še znano, če se bo udeležila konference. Upati je, da se bo, ko je že prišla v Ženevo.

To je tem bolj važno, ker je trenutno upanje za sklepanje konference na najvišji ravni majhno. Usmrtitev Nagya in

do Jugoslavije je predvsem voha na mlintistih zahodnih krogov, ki jim je od začetka ni dilaala konferenca na najvišji ravni in ki zdaj govori: »Ali vam nismo rekli?« Trenutno so poborniki sporazumevanja med Vzhodom in Zahodom v precej težavnem položaju, saj jim na primer sovjetska zunanja politika res ne krepi položaja.

Nesrečni položaj v Libanonu se zme-

hodni politiki, ki je zagovarja v Libanonu predvsem kriščanski življenj. To je bilo v začetku tudi vse. Menda upornikom zdaj ni do tega, da bi Libanon priključili k Siriji oziroma k ZAR. Vse kar hočejo, je, naj predsednik vlade Sami el Solh in predsednik republike Camille Chamoun odstopi.

Nerazumljivo je predvsem vztrajanje drugega, čeprav izteče predsedniku republike mandat že letos septembra in je

ŽENEVA IN BEJRUT

rom ne kaže znamenj pomirjenja. Boji se nadaljujejo, Hammarskjöld, generalni sekretar OZN, je prišel in odšel, nekaj opazovalcev OZN pa napenja oči na meji s Sirijo, da bi odgovorilo na vprašanje: ali so Sirijci res oskrbeli libanonske upornike z orožjem in agitatorji ali jih niso. Vlada trdi, da so jih, medtem ko opozicija trdi, da so seveda orožje dobili iz Sirije (ker sicer ni mogoče pojasniti, od kod njim težko orožje), da pa so oni to orožje kupili v Siriji in da sirjska oblastva za to niso odgovorna. Opazovalci OZN so zdaj v Libanonu, da bi razvozlati to skrivnost, ki že niti ni več skrivnost in tudi ni več važna.

Važno je po mnenju nepristranskih opazovalcev to-le: Ne glede na sirjsko »infiltracijo« bi do upora prišlo. Položaj je bil za to zrel. Musilmanske množice v Libanonu niso hotele slediti preveč za-

izključeno, da bi na volitvah bil ponovno izvoljen, ker je preveč osvoježen. Vzkok za to, da se v vsem štiriindvajsetih svojega položaja, tiči najbrž v tem, da upa na zahodno vojaško vmešavanje, ki bi mu omogočilo ostati še dalje na oblasti.

Te želje so seveda zelo nevarne in Zahod bi moral dobro premisliti, preden bi se odločil za ta korak. Libanonska opozicija ni sovražno razpoložena do Zahoda, saj je v njej mnogo trgovcev in poslovni ljudi, ki trgujejo z zahodnimi državami. Toda prav gotovo je, da bo postala divje protizahodna, če bodo ZDA in Velika Britanija posredovale z oboroženo silo. In zakaj ne bi Zahod naposled ne podprl upornikov, saj oni očitno kljub svoji svenotnosti izražajo mnenje večine? Tega očitno še ni zmogel. Toda ali si ne bi pridobil simpatij še s tem, če bi se korektno držal ob strani?

Med brigadirji v Gmajni

Mladinsko naselje Gmajna leži tam, kjer se bo nova avto cesta združila z že lani dograjenim brežičkim delom. V gozdčku so skrite barake. Med njimi so speljane stezice, posute z drobnim gramozom. Ob stezicah so bele ograje iz upognjenih šib. Pri vstopu so drogovci za zastave, malo naprej je raznobarna kamenja sestavljeni emblemi. Ob poteh so nameteni koči za smeti. Na steh narok barak so iz šibja izdelane razne risbe. Vse to so naredili brigadirji sami iz prirodnih sredstev, z ljubeznijo do kraštve in dela.

To je mladinsko naselje Gmajna. V njem živi 600 mladih brigadirjev. Pet brigad: Mladonovačka, Prizrenska, Leskovačka, Zagrebačka in Zenička. Vse razen prve so prispale 1. junija. Kmalu pa pride še 6 novih, od tega ena srednješolska in 5 študentskih.

Iz zvočnikov, ki so razmeščeni po vsem naselju, done po-ročila in glasba, vmes pa tudi pozivi in naročila brigadirjev. Brigadirji dopoldanske zamene

in zabavi, dnevi minevajo kakor ure.

»Kam tovarišica?« vprašam brigadirko, ki počasnih korakov drobi po stezici.

»V ambulanto, slabo se počutim, toda jutri bom spet delala!«

Radovednost me premaga, zato ubeream za njo. Baraka, ena od mnogih v naselju, toda duh

nas bo cesta nekaj dobrega gospodarstva bo šlo laže in tudi kmaj kmetje bomo imeli nekaj od tega. Laže bomo prodali in tudi na stranskih cestah bo manjši promet, da ne bo toliko prahu in nevarnost pri vožnji z vozni.

Poslovila sva se. Sestanek Štabov je zaključen. Komandant glavnega štaba Mičo Novković,

po razkužilih takoj pove, da je to zdravstvena postaja naselja. Lanoš Lela, medicinska sestra iz Zagreba, in Džurić Ekre, sanitetni tehnik iz Sarajeva, ki delata na postaji, sprejmeta brigadirko. Po pregledu ugotovita, da bo morala ostati v ambulanti. Dekle se otepa, vendar se končno vda in ostane.

Zdravstvena postaja, ki jo vodi zdravnik, ima več instrumentarij ter tri ležišča za tenake in štiri moška v ločenih sobah. Bolnikov je malo, nesreč ni, najteže je pripricati brigadista ali brigadirko, da mora ležati, so mi povedali. Sicer sem se pa o tem na lastno oči prepričal.

Stabi brigad naselja so zbrani v gozdčku, nedaleč od barak na posvetovanju. Tu je tudi Mičo Novković, komandant glavnega štaba. Nove brigade so komaj prispale, treba se je marsikaj pomeniti in urediti.

Ko sem čakal, da bo sestanek zaključen, sem na poti ob naselju naletel na domačina Stefana Metelka, kmetja iz Gmajne. Vprašal sem ga, kako misli on in vaščani, o avto cesti. Malo se je nasmehnil in povedal:

»V redu bo! Čudimo se, kako hitro gre naprej. Prve brigade, v njih so bili Bosanci in Srbi, so bile zelo pridne. Delali so kom mravlje. Ti, ki so zdaj, so prišli šele pred tednom in so takoj krepko zagrabil. Veste, tudi za

ki sem ga k sreči še ujel v naselju, je rade volje utešil moje radovednost.

»Vsa dela dobro napredujejo. Vse se dobro razvija in sem zelo zadovoljen z dosedanjimi uspehi!«

Sledil je razgovor s komandantom naselja:

»Zaradi pomanjkanja orodja delamo v dveh izmenah. Teren je zelo težak, mehanizacija je pričela prihajati šele zdaj. Naše glavno orodje sta bila doslej kramp in lopata. Prejšnja zamena je dosegala norme povprečno z 200 odstotki, sedanja pa, ker so dela težja, s 160 do 170 odstotki. Delo je naporno, v prvi vrsti pazimo na kvaliteto. Vse brigade v naselju so približno enake, kljub ostri borbi za naziv najboljša.«

Morda poročate: In avto cesta? Po vsej dolžini bodo zemeljska dela, izkopne in nasipe, kmalu dokončani. Pričeli bodo utrjevati cestnice. Brigadirji, zagoreli od sonca, delajo na cesti. Karkoli jih vprašaj, pogovor se vedno obrne na delo, na kubične in tekmovanje.

Prvi obrisi avto ceste, useki in nasipi, betonski nadvoz! In podvozje, to je že narejeno. Avto cesta je že stvarnost, dosedanj uspehi pa so porok, da bo velika objuba mladine dveh rokov izpolnjena. -c-1

Naš obisk

Vse naše ljudstvo se v teh dneh spominja Pete ofenzive in Sutjeske. Tudi slovenski partizani so skušali takrat pomagati tovarišem, ki so na področju Bosne, Sandžaka in Črne gore bili krvavi boji. Predstavljamo vam Kostjo Viranta-Sama, uslužbenca občine Straža, ki je v takratnih akcijah slovenskih partizanov sodeloval.

Tudi slovenski partizani

nismo v dneh Sutjeske držali križem rok. Bil sem borec Gubčeve brigade. Nekako konec maja 1943 je izšlo povelje glavnega štaba POS, da moramo s povečano aktivnostjo točiti po sovražniku, ki je pri-

šel Peto ofenzivo proti narodnoosvobodilni vojski v Sandžaku, Bosni in Črni gori.

Prve dni junija smo pričeli premik v smeri Sv. Križa nad Litijo. Prispeli smo 3. junija ponoči kpt. zašnja brigada. Tam so nas že čakale Tomšičeva, Sercejeva in Cankarjeva. Ko smo se na jedli, smo prešli vsak za pol danti velik kos kuhane mesa z navodilom, da ga smešno načeti šele po petih dneh lakote. Pričeli smo se približevati nemško-italijanski meji med Sv. Križem in Stično. V močnem navalu smo uničili minska polja in žične ovire ter prešli čez mejo na nemško stran. Sovražnik se je v dveh dneh skoncentriral in pričel napadati, to je bil pa naš edini namen.

Gubčevci smo ostali v obmejnem pasu z nalogo začrtiti ostale tri brigade pri povratku. Ker smo se vračali poslednji, smo se prebijali v grupah. Čez Krim smo odšli v Suho krajino. Spomnim se, da smo spotalo zaplenili nekemu italijanskemu polku polkovno zastavo, nato smo nadaljevali boje okoli Čateža in Dvorca v Suhi krajini. Ne pomnim dneva, ko ne bi bili v bojih. Mislim, da smo povelje glavnega štaba, naj s povečano aktivnostjo in napadi pomagamo borec na Sutjeski, v celoti in po najboljših močeh izpolnili.«

Notranjepolitični tedenski pregled

Resolucija o gradnji stanovanj

V preteklih dneh se je izvršilo precej dogodkov, s katerimi bomo morali seznaniti naše bralce. Tako se je 24. junija sedel v Beogradu plenum zveznega odbora Socialistične zveze Jugoslavije. Na tem plenumu je član predsedstva tovariš Veljko Vlahović govoril o nalogah Socialistične zveze po VII. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije. Dne 25. junija pa se je sestala Zvezna ljudska skupščina. To je bilo njeno zadnje zasedanje pred potemtajm počitnicami. Poslanci so proučili poročilo Zveznega izvršnega sveta o gibanju gospodarstva v prvih štirih mesecih letošnjega leta, zvezni zbor je razpravljaj o predlogu splošnega zakona v solstvu, o zakonu, ki določa, kako se ustanovljajo in kako naj poslujejo počitniški domovi. Zvezni zbor proizvajalec pa je mimo tega razpravljaj še o drugih zakonih in je potrebno omeniti predvsem spremembe zakona o delovnih odnosih. S temi spremembami je uveljavljena možnost, da podjetja usvajajo delo v naturah, če to zahtevajo posebni pogoji in če to odobri delavski svet. V izjemnih primerih pa mora dati pristavek za nadurno delo tudi občinski ljudski odbor. Na istem zasedanju je državni sekretar za zunanje zadeve odgovorjal tudi na dve vprašanji o naši zunanji politiki.

V ponedeljek pa se je sestala na zadnje zasedanje pred počitnicami tudi republiška ljudska skupščina. Na republiškem zboru so obširno razpravljali in tudi sprejeli statute univerze v Ljubljani. Republiški zbor proizvajalec pa je razpravljaj o kooperaciji na področju elektroindustrije ter sprejel tudi priporočila, ki veljajo za podjetje Telekomunikacije in

Industrijo za elektrosveze v Ljubljani ter njihove obrate v Sečani in na Dolenjskem. Na skupni seji so poslanci razpravljali o resoluciji o usmerjanju stanovanjske izgradnje. Na osnovi te resolucije in navodil naj bi občinski ljudski odbori čimprej sprejeli svoje predpise o usmerjanju gradnje stanovanjskih hiš in o uporabi družbenih sredstev za te namene.

Na zasedanju so ugotovili, da naša skupnost posevda stanovanjskemu vprašanju še dajl časa veliko pozornost. Posebno v zadnjih letih smo uporabili za gradnjo stanovanj velika sredstva. Kljub temu, da smo gradili veliko stanovanj, pa je v naših mestih in industrijskih središčih še vedno več kot 45.000 družin, ki nimajo samostojne kuhinje in sanitarnih prostorov. 30 odstotkov novozgrajenih večjih stanovanj pa je naseljenih z dvema družinama. Že ti podatki kažejo, kako veliko stanovanj potrebujemo, mimo tega pa tudi to, da smo gradili do sedaj preveč draga stanovanja, premalo pa manjših, skromnejših stanovanj, ki bi ustrezala potrebam delovnega šloveka. Pri gradnji novih stanovanj nismo reševali ostalih potreb prebivalstva. Premalo smo skrbeli za obrate javne prehrane, za trgovino, za komunalne naprave in podobne stvari. Prav zato meni Ljudska skupščina, da rešitev ni le v večjih sredstvih, ki naj bi jih porabili za stanovanjsko komunalno gradnjo, marveč predvsem v tem, da gradimo ceneje in bolj skromno. Preveliko povečanje investicij je imelo celo nasprotni učinek. Cene gradbenih storitev so se namreč povečale. Pocenitev stanovanjske gradnje ne bomo dosegli

samo z znižanjem gradbenih stroškov, marveč tudi z zmanjševanjem velikosti in opremljenosti posameznih stanovanj, predvsem pa z uporabo cenejših, pa vendar ustreznih gradbenih materialov.

Skupščina svetuje, da naj bi prešli čimprej k organiziranju stanovanjski izgradnji na večjih kompleksih. To bo vplivalo na znižanje izdatkov za komunalne naprave in podobno. Objekte, ki jih postavljajo gradbena podjetja, zato, da imajo v njih svoje pisarne in skladišča, naj bi v bodoče gradili tako, da jih bodo lahko po dograditvi z majhnimi spremembami spreminili v prostore za servise delavnic, v garaže, trgovske lokale in podobno. Stanovanjske hiše oziroma stanovanja naj bi gradili v serijah in določili posamezne tipizirane gradbene in obrtniške elemente. Z druge besede, namesto desetine različnih vrat, oken itd., kakor se to dela sedaj, naj bi v bodoče pri gradnji stanovanj uporabljali okna, vrata itd., ki jih bodo v večjih obratih izdelali v serijah.

Vse občine, tudi manjše bi morale določiti gradbene okolišče. Na ta način naj bi dokončno preprečili raztreseno gradnjo, ki ne le da uničuje zemljo, pač pa povečuje stroške za napeljavo kanalov, elektrike, cest in vseh podobnih komunalnih naprav.

Občinski ljudski odbori naj bi ob sprejemanju predpisov o gradnji stanovanj upoštevali, da moramo do leta 1961 zgraditi v Sloveniji še 21.000 novih stanovanj s skupno površino 1 in pol milijona kvadratnih metrov. To pomeni, da lahko pride na vsako stanovanje v povprečju 71 kvadratnih metrov stanovanjske površine (vključno pritlikine, stene, stopnišča itd.). Dejstvo je, da smo lani, pa tudi letos, gradili dražja in večja stanovanja. Zato je treba toliko hitreje uresničiti zahteve po cenejši gradnji, sicer načrta z razpoložljivimi sredstvi ne bomo mogli uresničiti.

RAZPIS za sprejem učenk v kmetijsko - gospodinsko šolo Vinomer pri Metliki

Kmetijsko-gospodinska šola Vinomer pri Metliki sprejema učence za šolsko leto 1958-59.

- Pogoji za sprejem:
1. Uspešno dovršenih s razredov osnovne šole ali dva razreda gimnazije. 2. Starost naj bo 16 let. 3. Vesele do kmetijskega gospodinstva.
- Šola je internatsko urejena. Mesčna vzdrževalnina je 3.000 dinarjev. Kandidatke morajo predložiti ravnateljstvu šole naslednje listine:
1. Lastnorodno pisano prošnjo, kolkovano z državnim kolkom 30 dinarjev.
 2. Izpisek iz rojstne in matične knjige (rojstni list).
 3. Zadnje šolsko spričevalo.
 4. Zdravniško spričevalo.
 5. Potrdilo staršev ali varuhov, da dovoljujejo obisk šole in da bodo redno plačevali vzdrževalnino v internatu šole. (Revne in interesešne naj se obrnejo za stipendijo na OBL in KZ v domačem kraju, volje sročiti na ZB).
- Prošnje pošiljate ravnateljstvu kmetijsko-gospodinske šole Vinomer pri Metliki do 15. avgusta.

Požar v Rosalnicah pri Metliki

26. junija je sredi popoldneva pričel gorič hlev Martina Brodriča iz Rosalnic pri Metliki. Vzkrok požara za zdaj še ni znan, domnevajo pa da je zažgal neki otrok, ki se je igral z vžigalicami. Hitrejši postopovanju domačih gasilcev, ki so bili že pet minut po izbruhu ognja na mestu, se je zavaroval, da ni zgorela še nova stanovanjska hiša, svinjaki in sosedov skedenj. Vsa živina in preimnine so volje sročiti na ZB).

Na kraj požara so prhiteli tudi gasilci iz Metlike, ki so skupaj z domačimi gasilci požar naglo zadušili, tako da gasilcem iz Božakovega in Draščič sploh ni bilo treba stopiti v akcijo. Na srečo je bila voda blizu, saj je nekakšni 50 metrov pod hišo potok Obršec.

Brodriča je bil sicer zavarovan, toda zavarovalnina ne bo krila nastale škode. Zgorelo mu je tudi okoli 300 kg sena. Zanimivo je, da je pri Brodričevih, to je na domači, pokojnega ravnateljskega heroga Janka Brodriča, v razmeroma kratkem času bo že četrti požar. Pred vojno jim je bilo in gospodarstva postopaj dvakrat zažgal iskra iz železnike lokomotive in je takrat vse pogorelo. Med zadnjo vojno so jim domačijo požgali Italijani, prejšnji teden pa je pogorel hlev, ki je bil zgrajen le pred dvema letoma. -ar

Upravičena pritožba

Letos 9. aprila smo v šlanku »Odklopa« proti napakam med drugim objavili tudi tole:

»V Metliki so po volni sezidali iz družbenih sredstev samo eno stanovanjsko zgradbo, vsak trgovski pomočnik pa ima po volni zgrajeno stanovanjsko hišo ali pa vsaj izkopal temelje zanjo...«

Tako izjavo je na konferenci predsednikov občinskih sindikatov mladi svetov v Novem mestu 3. 4. 1958 podal predsednik obč. sindikata K. Keržana. Sindikat uslužbenecv in delavcev trgovskih podjetij, podružnica št. 1 iz Metlike, se je zaradi tega dela članka pri našem uredništvu pritožil in pojasnil, da so na sestanku vseh trgovskih namestencev v Metliki št. aprila 1958 smatrali gornjo izjavo za kleveto, ker je v tej podružnici med ostalimi trgovskimi namestenci tudi 20 trgovskih pomočnikov od katerih nima nihče stanovanjske hiše, ki bi si jo zgrajevali oz. ki bi bila zgrajena po volni, čeprav bi to bilo nujno potrebno, ker stanovanj tudi v Metliki zelo primanjkuje. Ker je bila gornja izjava podana javno na uradni konferenci in jo je naš sodelavec v resnici zapisal, smo se obrnili na tov. Romana Keržana, da bi svojo izjavo na konferenci popravil oz. pojasnil.

Iz strani dolgega odgovora tovariša Keržana je razvidno, da je tako izjavo, kot jo zgoraj navajamo, v resnici dal na navedeni konferenci, in sicer med splošno razpravo o neprimerosti pretirane premiranja in delavci nagrad v gospodarskih organizacijah. Ko je govoril o nepravilnostih, ki se dogajajo pri razdeljevanju premij in nagrad, gospodarskih podjetij, je svoje mnenje o tem izrazil s kritično izjavo, ki je zato naravno dobesedno, marveč kot nekakšni aplohen, tendenciozni zaključek osnovne misli. Tov. Keržana v odgovoru trdi, da ni imel namena napadati ali uslužbenecv in da prav nobenemu lastniku hiše v Metliki niti graditelju ne more in tudi ni imel namena česar koli občitati, najmanj pa to, kot so se po Metliki kasneje razširile govorice, da bi kdorkoli od prizadetih pridobil sredstva za gradnjo hiše iz nelegalnih virov. Neljubni in nepotrebni spori je povzročil deloma sam z naglo metaforično izjavo, dokloma pa je za to treba iskati krivdo tudi v pomanjkanju prostora v časopisu, ki je objavil njegovo izjavo brez nujno potrebnega komentarja.

Z izjavo tov. Keržana je torej njegova prvotna trditve na konferenci popravičena, a čimže pa se kerži opravičuje iz uslužbenecv in Metliki tudi naš list v ne-normalnih pogojih, v kakršnih mora delati uredništvo Dolenjskega lista, je nemogoče preverjati resničnost izjav, danih na javnih konferencah. Raženi tega odgovarjajo za vsako tako in podobno trditve predvsem tisti, ki jo je dal. Nikdar nismo hoteli in nobeno jemati usledje komarokoli, ni pa krivda uredništva, če posamezniki, kot se večkrat dogaja, na javnih konferencah ali zborih zelo glasno in tendenciozno postavljajo nekatere trditve, ki jih kasneje podrobnejša analiza dejanskega stanja ovzre. Uredništvo

Nepozabni spomini Sutješčanov

Doživljaj podpolkovnika Boža Čirovića v prvih bojih Pete ofenzive

Četrta črnogorska proletarska brigada, II. bataljon, prva četa. Enota razbita in zdesetkovana v četrti ofenzivi, poveljena od vrhovnega komandanta Tita za izredne uspehe in napore pri osvoboditvi Ljvna in reševanju ranjencev na Bilić Guvnu pri Prozoru. Enota se je po prihodu na domače ozemlje takoj številčno okrepila in postala ena najmočnejših enot druge proletarske divizije in IV. operativne grupe. Ob pričetku V. ofenzive.

Podpolkovnik Boža Čirović, šef Vojnega odseka v Novem mestu

»Pričetek ofenzive nas je zatekel v vasi Zivci. Prispeli smo zvečer 13. maja. Naša naloga — napasti Kolačin. O ofenzivi nismo se nič vedeli. Ti dnevi so se mi vtisnili v spomin toliko bolj, ker sem bil v bližini doma. Mame in sestre nisem videl že več kot leto in pol. Upal sem, da jih bom srečal. V vasi Zivci sem našel nekaj znancev, ki so mi pripovedovali o njej.

Polegilo smo po hišah. Okoli enajstih ponoči nas je prebudilo streljanje in klanonada. »Kje? Kod? S kom se borimo? Katera četa se bori?« so bila vprašanja, ki so se zarezala v srce vsakega od nas. Zapustili smo hiše in

posedli v skupinah po travi ter prisluškovali. Po jeku in detonaciji smo ugotovili, da je borba z Nemci. Od kod Nemci na italijanskem področju? Ofenziva? Nemogoče, saj smo komaj preživeli zadnjo ofenzivo! Kmalu smo zvedeli, da neki bataljon skuša osvojiti oporišča za napad na Kolačin. Toda od kod Nemci? Nič ne more zaspati, kljub temu, da smo od dolgega marša utrujeni.

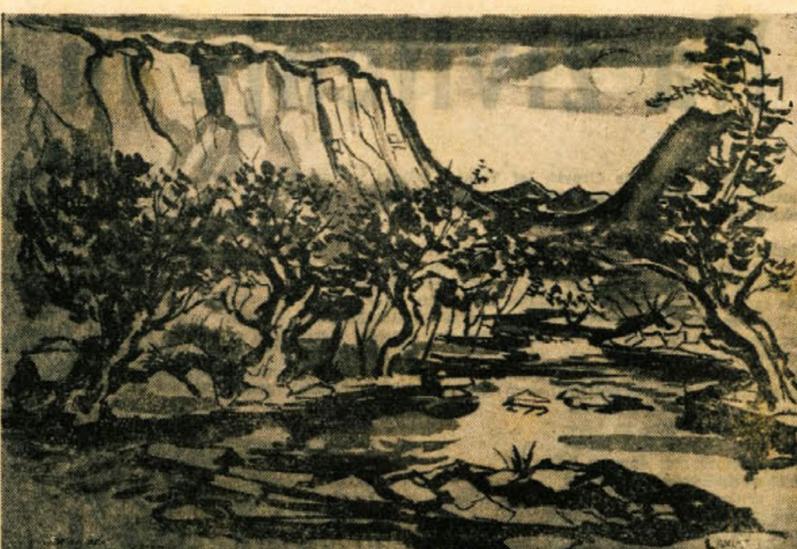
Povelje: del bataljona naj takoj krene na Vučje. Ljudje so sporočili, da so na Kobilji glavi 1500 m visoki planini, opazili nekaj ljudi. Kdo so, ni bilo mogoče ugotoviti. Kot domačin, ki pozna okolico, sem krenil z desetino proti Kobilji glavi, ostali del čete naj bi prišel za nami. Malo pred sončnim vzhodom smo krenili. Pričelo se je svitati. Prvi sončni žarki so osvetljevali kamenite planine okoli nas, oglašati so se pričele ptice, na grmičevju in travi so se svetilkale kapljice rose.

Osem ura zjutraj je. Se vedno govada popolna tišina, je pridružen koraki borcev ju motijo. Obeta se lep sončen dan. Oči vseh so uprte na Kobiljo glavo. Iznenada se pojavi tam človek. Pastir ni, ugotovimo, ker je še prezgodaj, verjetno je četnik. Brez posebne previdnosti nadaljujemo pot, ker so četniki slabi borci.

Približujemo se Kobilji glavi. Vrh planine je skalnat, širok kvečjemu 8 metrov. Se nekaj dvignem. Nenadoma se izza skalno vrhove Nemec. Oba sva iznenadna. Oba izstreliva naboji; ne da bi merila. Nimam časa pove-

ljevati desetini, sama se razpredi v desno stran, ker je levi teren neprehojen. Gluho tišino presekajo strel in rafali. Nemci navajajo na vrh. Sovražnik je nepreviden. Vrh, ki lahko sprejme le 10 borcev, skuša zasedeti 20 sovražnikov. Naši strelji jih podirajo. Postavijo dva »šarca«. Naš ogenj je tako močan, da jih ne morejo uporabiti. Strelji, nemške čelade odletavajo v zrak. Sovražnik poizkusi z bombami, toda ročne bombe nas preskakujejo in se valijo po strmini navzdol. V tem prispe ostal del naše čete. Jurij pod zaščito puškomitraljezov. Nekaj skokov in že smo na Čuki.

Sovražnik beži, topot korakov preklnjajo posamezni strelji in eksplozije ročnih bomb. Četniški vodja, popolnoma zmeden, v paničnem strahu beži na čelu Nemcev in skoči čez skalni previs. Nemci, misleč, da je tam skrita pot, skacejo za njim. Toda za previsom je 500 metrov globok prepad. Zrak pretrepa strahotni kriki padajočih ljudi. Telesa se razbijajo ob skalnih stenah in previših. Strelji so potihnilli, ozračje je zopet mirno.

VLADO LAMUT: Sutjeska pri Tjentištu — levo ravan Snježnice, vzadaj Bavan

Slovenija v času borb na Sutjeski

Za revijo »BOREC« napisal dr. Metod Mikuš

V zgodovini NOB v Sloveniji je pozni pomladanski mesec od srede maja pa do srede junija 1942 izredno zanimiv. To je bil čas — če bi uporabili vojaški izraz — eksplozivne uspešne ofenzive prvih štirih slovenskih brigad, ki se je začela proti Italijanom in beži gardi že jeseni leta 1942 in se končala po velikih bojih v Suhi krajini, v temeni dolini in Suhi krajini, v bližini Jelenovega žleba z veliko zmago

nad Italijani konec marca leta 1943. Po tej zmagi so se brigade razširile in odšle vsaka na svoje področje. Na začetku junija pa so bile zopet skupaj priprane na meravne razbremenitve ofenzive na Sutjeski. V tem pa je začel general Gambaša s skrbno pripravljeno ofenzivo in priznati je treba, da je postilni našo vojsko na Rogu misleč je prav tam popolnoma uničiti. Toda partizani ne bi bili partizani, če bi se Gambaša potrošilo. Prav kmalu za tem so bile vse brigade izven Koveškega Roga in ustanovljati sta se začeli prvi dve slovenski diviziji.

Je poslal svoje brigade v Zumberak, tako je storil tudi to pot, ko je že trajala tako imenovana 5. ofenziva. Skoncentriral je štiri brigade na nemško-italijanski meji med Slično in Sv. Križem, od koder sta potem Serčerjeva in Cankarjeva brigada udarili preko meje.

Prav ta koncentracija brigad pa je našla na Gambašovo ofenzivo, katere težišče sta najprej občutli Tomšičeva in Gabčeva brigada na prostoru med nemško-italijansko mejo in Catežem in sta se potem po neverjetnih naporih prebili prav do Koveškega Roga. Kmalu za tem sta moč te ofenzive občutili tudi Šteferjeva in Cankarjeva brigada, ki sta se na povratku z nemške strani zapletli v hude štiridnevne boje na področju Grosuplje — St. Jurje — Sv. Peter (Vlisko) — Smrčane — Pijava Gora. Torej pred vrati same Ljubljane in se nato prebili proti Koveškemu Rogu.

Tako je bila v času borb na Sutjeski tudi Slovenija močno razbita. Vse štiri brigade so bile v hudih bojih. Nekajstina pomoč Vrhovnemu štabu in njegovim brigadam je to vsekakor bila, če ne morda čisto direktna, pa vsaj moralna, saj so tudi te istočasne boje v Sloveniji zelo zgovorno dokazovale, da se tudi slovenski narod bori in umira za isto svobodo, za katero so umrli junaki na Sutjeski.

Brigadirji — čestitamo!

Glavni štab MDB na avto cesti je 33. junija proslavil za uspehe, dosežene v času od 10. do 20. junija, za najboljšo brigado »Ivana Markovića«. Treca iz Tuzle v nastelju RADE KONČAR v Koroški vrsta brigad je dobila petič, četrtič, drugič in prvič naslov udarnih brigad. Med njimi so si brigadirji II. novomeške brigade »Vinko Paderšič«, v Domašlavcih priborili ta visoki in častni naziv že četrtič, III. novomeška brigada »Dušan Jeršb-Stefan« v Bobovici pa je postala drugič udarna.

Glavni štab MDB je razen tega izrekel brigadirjem »Vinko Paderšič«, se posebno priznanje za izredno prizadevanost pri delu in dosežene uspehe v drugi junijski dekadi.

Fantje in dekleta v brigadah: prejmite naše prisrčne čestitke in tople pozdrave! Pišite nam iz brigad o delu in uspehih, ki jih dosegate!

Pozdrav Sutješčanom.

Preteklo sredo je šla Partizanova spominska štafeta, ki se je začela v Tacnu ob Savi in je medtem dospela na Tjentište ob Sutjeski, tudi skozi novomeški okraj. Sprejeli so jo na Catežu mladinci z avto ceste; potem ko je šla skozi Trebnje, je ob 11.30 prišla na novomeški Glavni trg, kjer so jo pozdravili predstavniki Zveze borcev, ljudskega odbora in Partizana. Nosilec štafete je izročil pozdrave vseh delovnih ljudi dolenske rez. kapetan I. kl. Vinko Vitkovič, nakar so aktivni oficirji, gasilci in mladina Partizana ob igranju mestne godbe odhitali proti Kandiji. Brigadirji so nadaljevali pot s štafetno palico in Stražo, Dol. Toplice, Semič in Metliko, popoldne pa so na Kolpi prevzeli štafeto tekači iz Hrvaške.

BORCI S SUTJESKE NAM PRIPOVEDUJEJO

Najmočnejše orožje je bilo tovarištvo

Bil sem v mladinski četi Prve proletarske brigade. Mnogo spominov hranim na tiste težke dni, zlasti spominov na Sutjesko ne bom nikoli pozabil. Kar smo najbolj cenili, je bilo tovarištvo. Zbližali smo se toliko, da drug brez drugega sploh živeti nismo mogli. Če nam je kateri od tovarišev padel, je bilo to tako boleče in žalostno, da še danes ne moremo pozabiti. Zaradi ljubezni do tovariša so padli mnogi na Sutjeski. Naj mimo mnogih drugih omenim le en primer.

Ob preboju obroča na Sutjeski, v borbi na Magliču, je neki tovariš padel ob neki pečini. Da bi ga odnesli in tako preprečili Nemcem, da bi ga mrtvega zajeli, je naš najmlajši borec, 14-letni Nikica Vuković, izkoristil križje in se spazil do mrtvega tovariša. Toda za skaljo je stal Nemec, nemara prav tisti, ki je bil ubil našega tovariša. Oba sta bila presenečena, stala sta si na dosegljivo in oba sta zgrabila za orožje. Ko pa je Nemec videl, da stoji pred njim komaj 14-letni deček, je planil nanj in ga začel mlati s pestmi. Nemec je bil dvakrat močnejši od Nikice. Toda čeprav je bil naš mladi tovariš slaboten in izčrpan, je vendar, kdoveki kako, Nemca podri in ubil; s čim, se ne spominjam. Tako je naševal padlega tovariša, ki smo ga potem ponoči pokopali na pobočju Magliča.

Drugo, česar se posebno spominjam, je bila lakota. Ta nas je stalno spremljala in bila naš sovražnik številka ena. Kako smo to mogli vzdržati, zlasti mi mlajši od 14 do 16 let, kakršnih nas je bilo veliko v partizanskih enotah, niti sami ne vemo. Smrtna izčrpanost in usakovrstni prividi, ki so nas spravljali v norost, to so bile vsakdanje posledice lakote. Težko je to opisati z besedo, treba je bilo čutiti in doživeti. To niso bila le posamična, temveč množična doživetja, ki so se stalno ponavljala. Če vse to upošteva, šele dobro sprevidimo, kako težka, naddoločka je bila naša borba...

Pešadijski kapetan I. klase RAJO MALIC

VSI V PRVI LINIJI

Dan pred napadom na Balinovac sem prvič osebno došel težak položaj, v katerem se je znašel moj drugi bataljon. Kolikor se spominjam, sem bil ta dan dobil za nalogo, da iz Ljučika glob odidem v smer Ljubljane — Bijelo Jezero — Crno Jezero — Konjsko — Bavan.

Ob zori je priletelo izvidniško letalo in nas ujelo sredi jase. Ves bataljon je polegel, pilot pa je krožil čisto nizko nad nami. Kurir Dušan Božanović je prvi rekel: »Kaj je misli tale?« in ustrelil v letalo, nato pa je odjeknila cela salva. Iz letala je pilot vrzel svezjenj bomb, toda nobena ni eksplodirala. Na ta račun je bilo slišati šale: »Srečen dan bo. Ne gre jim od rok.«

Sil smo dalje in se nekje v raju Bavana srečali z Nemci (z nami je bil tudi četrti bataljon). Razvila se je borba in trajala ves popoldan. Šele proti mraku smo sovražnika vrgli z Bavana.

Ponoči smo izgubili stik s sovražnikom. Pred nami je bil Balinovac, toda mi nismo vedeli (od Bavana do Balinovca je le dva do dva in pol kilometra). Z nami je bil tudi komandant brigade. Kmalu so borci opazili na višinah pred nami kolono in ugibali so, kdo bi mogel biti: naši ali Nemci. Ko smo se še malo približali, smo opazili na kapah ščite proti soncu. Bilo je jasno, da so Nemci. Do kolone ni bilo več kot pet sto metrov zračne črte. Komandant Lekić je ukazal, da ne smemo izstreliti niti ene kroglice.

Bili smo v kotlini in če bi naš sovražnik opazil, bi nam presneto trda predla. Zvojci je komandant Lekić rekel: »Daj mi tri najboljše skojeveci!«

Jaz sem seveda vzel tri, ki so bili najbližji. Komandant Lekić se je usedel na kamen, dal na kolena torbo in napisal pismo. Nato je rekel skojevcem: »V tej smeri je glavni štab,« in pokazal z roko. »Morate ga najti in tam izročiti tole pismo.«

Po kratkem razgovoru je bil storjen sklep in komandant je ukazal: »Uničite mitraljeze, minometalce in konje!«

V tem trenutku mi je postalo jasno: položaj je res težak.

Vso noč smo marširali po strmini in brezpotju, prešli pa le tri kilometre. Komandant je bil zaskrbljen, ker nismo imeli zvezs s tremi ostalimi bataljoni brigade, ki so bili usmerjeni proti Vrbnici. Skrbeli smo za strogo tišino, vendar ni bilo mogoče preprečiti, da bi kateri ne padel. Zanimivo je bi-

lo, da zjutraj nismo vedeli, da smo pod Balinovcem. Zelo težko se je bilo dobro orientirati na maršu skozi gozd. Ob svitu smo se spustili po strmini. Borci, ki so prvi prišli do potoka, so sporočili, da je na Balinovcu videti Nemce. Komandant Lekić je takoj ukazal vsem borcem, naj se umaknejo v gozd.

Prav v tem trenutku je prišel Čedo »Mali«, kurir tretjega bataljona, s katerim komandant ni imel povezave.

»Kje je bataljon?« je vprašal komandant. »Tukaj,« je odgovoril kurir. »Ali ste videli tudi druge?« »Za nami sta štiri in prvi.« Komandant je poskočil od veselja — vseh pet bataljonov se je zbralo v najtežjem položaju. Torej je zbrana vsa Proletarska.

Komandant je takoj sklical štabe prvga, tretjega in šestega bataljona. Opazovali smo Nemce z roba gozda in opazili rove in zvezne rove v utrdbi. Nismo mogli ugotoviti, koliko jih je in ta negotovost nam je mučila. Slišati je bilo razne predloge. Nekateri so bili za to, da ostane nemo na mestu, na katerem smo bili ponoči. Spet drugi so menili, da nas bodo Nemci opazili in se torej ne moremo umakniti, ker je ozemlje neugodno. To je bil zelo kratek posvet komandanta brigade s komandanti bataljonov.

Za čakanje ni bilo časa, ker so bili bataljoni v globeli. Komandant je odločil:

»Bataljoni, kakor stojte sedaj, v strelce! Oprite se drug na drugega!«

In vsi v strelskem stroju, starešine in borci, so juršali na Balinovac. Vseh pet bataljonov Prve proletarske. Začelo se je.

Vojaki pozdravljajo

»Z veseljem pričakujemo dneva, ko nas obišče Dolenjski list, ki nam prinaša novice iz vseh krajev Dolenjske in Bele krajine, zlasti pa nas zanimajo športni dogodki in uspehi črnomaljskih rokometarjev. Čestitamo jim k zadnji veliki zmagi in jim želimo še mnogo nadaljnjih uspehov.« nam pišejo Belokranjci, ki služijo rok v Osljaku: Viljem Muc, Peter Kramaršič in Vinko Fir.

Jutri odkrijejo spomenik tuji v Kostanjevici

Na Dan borca bodo ob desetih dopoldne na pokopališču v Kostanjevici odkrili spomenik padlim. Peli bodo pevci SVOBODE iz Braljšina. Zveza borcev in Kostanjevici vabi k žalni slovesnosti vse člane SZDL, posebno pa še svoje padlih borcev, talcev in aktivistov OF.

se je divje streljanje. Streljali so vsi, od komandanta brigade do zadnjega borca. Ni bilo ne komore ne sanitete... Imeli smo avtomatsko orožje in vsak ga je uporabljal. To je bil tako zanosit in divji jurš, da sam sebi ne morem pojasniti, kako smo tako hitro zdrveli čez pobočje Balinovca. Prihrumeli smo na vrh in popolnoma presenetli sovražnika. Planili smo v rove, toda Nemcev ni bilo. Zmešani spridčeno nenadnega napada, so se razbežali. Čuden je bil občutek borcev in komandantov po tej akciji. Zvečer smo se tičali v globeli, obkroženi, zjutraj pa smo se prebili na način, ki si ga nismo mogli zamisliti. Ko smo prišli na Balinovac, je nekdo vzkliknil: »Svoboda je tu!«

Komandant brigade je ukrenil vse potrebno za razširitev obroča, da bi omogočili prehod ostalim enotam, ki so bile za nami.

Generalpodpolkovnik Boža Božović (iz Narodne armije.)

Tovariš Rajo Malic, zdaj pešadijski kapetan I. kl. je bil borec mladinske čete v I. proletarski brigadi

Jokal sem od veselja

Tovariši so mi rekli, da sem najmlajši borec v III. dalmatinski brigadi. Star sem bil dvanajst let in pol. Od vojaške opreme sem imel le nemško torbico in »kolas« brez vzgajne igle; z njim so me zadolžili tovariši iz komande mesta sinjskega področja na Vrduvo, ko sem prišel v partizane in mi naročili, naj ga dam popraviti v artilerijsko delavnico IV. operativne cone v Ljvno. Ko pa sem prišel v Ljvno, so bili tovariši preveč zaposleni s popravljanjem topov; moj »kolas« so le pogledali, se sladko nasmejali in rekli: »Marko, tale pištola ne potrebuje vzgajne igle, saj ubija tudi brez nje.«

Noč pred umikom proti Drežnici in Neretvi. V Rakitah, vasi nedaleč od dalmatinskega mesteca Imotsk, se je na razbuhtelem ognju naškega ognjišča pekel krompir in pražilo koruzno zrnje. Kako prijetno je bilo gledati, ko je na gostem kmečkem situ poskakovalo pečeno zrnje in hitro zgnajalo pod zdravimi zobmi tovarišev. Eden od njih je stopil k meni in mi dal škatlo iz nemške plinske maske, napolnjeno s hercegovskim tobakom. Naprosil me je, naj mu jo vrnem do svita.

Polnoč je že davno minila in polegali smo utrujeni od maršev. Komaj smo počisto zaspali, ko nas zbudi divje pokanje težkega orožja, ne preveč daleč od nas. V hipu smo bili pokonci. Na nebu so postajali

prvi žarki jutranje zarje. Se v polenu, nesprepani in izmurti čeni, smo spravevali, kaj se dogaja. Hitro se je od ust ust prineslo povelje: Naprej! Četniki in Nemci prodirajo proti našemu položaju.

Oprtal sem si torbo s tobakom, pečnim krompirjem in koruzo in odšel s kolono; njezno čelo se je razpotegnilo po zasneženih gorskih strminah kot telo plazeče se kače.

Sli smo naprej in naprej. Dnevi so minevali. Neprertrganе borbe in marši so izčrpavali človeške moči, toda šli smo naprej. Moja otroška domišljija takrat ni mogla doumeti vse tragične veličine te poti, po kateri je šla naša brigada. Poti, ki je danes postala pojem za herojstvo in patriotsko zavest človeka našega časa...

Ne vem, kateri dan je danes; utrujeni smo, lačni, nesprepani in mislim, da le malo ločdo v naši formaciji ve, kateri datum imamo. Iz Konjice toležejo havbice; čutim, da se vse loaj Sedlo ruši s Prenj planine. Skupine po deset, petnajst borcev nosijo ranjenega tovariša. To so naddoločki napori, toda borci prekašajo sami sebe. Naprej, samo naprej!

In pomislil sem v tem trenutku, koliko je sedaj laže, ko nisem več v tistem peklu, ki je skoraj neprehojen in pogubonos, na snežni skorji, pod neprerpanimi zadetki topov. Nisem naredil še niti trideset korakov od te mlakuže, ki so

Marko Filipović KURIRCEK

jo izteptale neštete noge dolge partizanske kolone. Ko je zarmela težka havbica in sem po vsem telesu začutil top udarec, Dvajset minut kasneje sem se osvetil v domu! Da me je zrak ob eksploziji orgel v stran. V ušesih mi je strahovito brenčalo, bolela me je vsaka mišica in vsaka kost. Spet mi je prejšnji brkati tovariš ponudil roko in pomagati, da sem vstal. Bil sem ves umazan od blata, smodnika in snega. Blizu mene, v tisti skalo vitosti soteski, je divjal prvi pekeli; ta orjaška luknja, pravičajno celega vola. To je se-

veda zamikalo tovariše v enoti, pa so mnogi že začeli računati, kolikšen kosček mesa bi lahko prisel na osebo. Nekateri so sklenili, da bodo ves svoj obrok takoj pojedli, drugi pa, da ga bodo prihranili tudi za jutri in morda še za pojutrišnjem. To je bila prva hrana v teh dveh dneh in nočeh, obrok, ki smo ga nestrpno čakali. Sonce je komaj prodiralo skozi veje stoletnega gozda, kar je bilo, razen večerje, prijetno presenečenje za našo enoto. V takih težkih trenutkih je to velik dogodek, ki človeku krepi moč in ga razvedri. Mnogi so polegli in skrčili utrujeno telo v klope, da bi bilo topleje, drugi so se lekli srajce in jopiče pa obrali uši, najbolj vztrajni pa so stikali za suhim listjem, da si bodo zviili cigarete.

Med njimi sem videl tudi postavnega brkača »Kačunka«, kakor so mu rekli tovariši v četi. On mi je bil pomagal in postala sva nerazdružljiva prijatelja. Zdejci sem se spomnil, da imam v svoji torbici dva kilograma sušega hercegovskega tobaka. Se prej, kot sem potegnil škatlo iz torbice, sem poklical tovariše: »Pridite, imam pravi tobak!«

V trenutku so se zbrali okrog mene kot razigrani otroci in svojim usedom niso verjeli, da je res, kar sem rekel. Ko sem odprl škatlo, so osuplo pogledali, nato pa vse začeli objemati in poljubljati. Bil sem ves uzradočen in zjokal sem se od veselja. Komisar je vsakemu borcu razdelil enako — polno prgišče tobaka. Tako smo imeli ta dan za večerjo vsak po en kilogram govejega mesa, po dve skodelici juhe, kos polente, dva glavička luka in prgišče tobaka.

Novo mesto v počastitev Sutjeske

V nedeljo dopoldne so v DOMU JLA slovesno odprli razstavo akad. slikarja Vlada Lamuta »SUTJESKA«, ki bo odprta do 24. julija. Razstavo je odprl predsednik OLO tovariš Franc Pirković — Cort, ki je ob tej priložnosti spregovoril tudi o pomenu borb na Sutjeski pred 13 leti in o velikem delu, ki so ga leta 1946 opravili na povabilo JLA jugoslovanski slikarji. O poti na Sutjesko je spregovoril tovariš Vlado Lamut, ki je nato tudi vodil po razstavi. Otvoritve so se udeležili predstavniki družbenih organizacij, prosvetni delavci, oficirji JLA in drugi.

Uprava Doma JLA je v spominu Sutjeske organizirala tudi brošurčen festival domačih filmov, ki traja od 26. junija do 7. julija. Obisk vzgojnih filmov pripravljamo zlasti mladinci. Organizacijo vseh priredb za Dan borca sta prevzela občinski odbor Zveze borcev in Dom JLA.

Necaj ob 20. uri bo v Domu ljudske prosvete spominska akademija, na kateri sodelujejo člani ljubljanske Opere: Vilma Bukovec, Miro Brajnik, Janez Rohacek in Milena Trostova, orkester JLA, invalidski pevski zbor in pionirji. Ob 21. uri bo v Domu JLA družabni partizanski večer; igral bo orkester JLA v polni zasedbi.

Jutri, 4. julija, bodo odkrili v Podgrađu spominsko ploščo padlim borcem. 13. julija bo ob 20. uri na Luki zaključna proslava; baletni večer KUD Abrašević iz Beograda.

Na življenje in smrt Po poteh XIII. Proletarske

Lepa povezava hrvaških in slovenskih planincev — »DUBROVAC« iz Karlovca pripravlja »KARLOVSKO TRANSVERZALO PO SLEDI XIII. PROLETARSKE BRIGADE«

Podpolkovnik Božo Cirovič, šef Vojnega odseka v Novem mestu, je povedal našemu sodilavcu nekaj spominov o bojih okrog Sutjeske pred 15 leti.

Zadnji dnevi maja 1943. Cetrta Proletarska črnogorska brigada se v hitrem maršu premika proti kanjonu Pive in Tare. Borci so izčrpani; neprestan hiter marš, razen tega pa že štiri dni niso jedli. Blazine vizije tifusarjev, pogovori o belem kruhu in mesu, spremljani s smehom, ki reže do kosti. Postave, izčrpane, suhe in oklepane; štirideset in tudi pedeset kilometrov poti dnevno. In vseh strani bobni oglašujejo grom artiljerijskega ognja, od mra po dolinah in soteskah ter se lovi in odbija od skalnatih sten. Ni več zateglega vpitja pastirjev, ki so se včasih klicali tukaj s hriba v hrib, njihove piščali so utihnile. Nado-mestila jih je glasba divjih orkestror — grmenje orožja.

Zdaj vemo, da smo v obroču, toda tolikokrat smo se že prebili iz obroče, da nam ta ne povzroča posebnih skrbi.

S planine Svinjavine krenemo po nalogu vrhovnega štaba proti Pivi in v smeri Krškega, kjer je edini prehod preko Pive, čez visoki most Spodnji prehod je že pod sovražnikovim ognjem. Sovražnik je prodiril iz Gackega proti Mratinju. III. divizija

V počastitev Sutjeske

Avtomoto društvo Novo mesto bo privedlo 4. julija meddruštveno ocenjevalno vožnjo v počastitev spomina na Sutjeski. Razen novomeškega avtomoto društva sodelujejo še društva iz Črnomlja, Kočevja, Ribnice, Sentvidla pri Stični, Brezici in Krškoga. Proga ocenjevalno vožnjo je več, cilj je pa v Dol. Toplicah, kjer bodo razdelili lepe praktične nagrade.

Ocenjevalna vožnja na Frato 22. junija zaradi slabega vremena ni uspela v predvidenem obsegu. Razdeljenih je bilo 12 zlatih značk in diplom Avtomoto zveze Slovenije članom iz Novega mesta. Prejeli so jih: Tone Pirč, Darko Prijatelj, Miloš Matko, Neno Perle, Dane Novak, Franc Colarič, Nace Pavlin, Boris Kes, Vinko Verbič, Albin Pipan, Franc Jeraj in Jože Miklič. Vsem naše čestitice z željo, da bi jim vreme 4. julija bilo bolj naklonjeno.

OPOZORILO

Svobode, prosvetna društva in ostale društvene organizacije naj takoj pošljejo pismene predloge za podelitev letošnje Trdinove nagrade. Predloge pošljite najkasneje do 3. julija 1958 na naslov: Svet Svobode in prosvetnih društev okraja Novo mesto, Cesta herojev 3. Ravnanje se po pravilniku za podelitev Trdinove nagrade, ki je izšel v Dolenjski prosveti št. 4-54.

Minerski pozdrav II. novomeški udarni brigadi

Zivljenje mladinskih delovnih brigad v naselju Jože Vlahovič je burno, vse vre in kipi. Prve dni po prihodu smo imeli trinajst in vztrajnega telefonovanja. Mi smo naredili lepe načrte. Množi nasilno se zdelo povče od doma. Mladinska zaveza, da pomagajo pri izgradnji avtomobilne ceste Ljubljana-Zagreb, jih je privedla v novo življenje.

V našem naselju je pet brigad. Vsaka s prizadevanjem, da bi nam bilo čimprej in da bi se počutili kot doma. Postavljamo rušo, sadimo drevesca, peskamo popo. Vedno imamo občutek tihoga in vztrajnega tekovanja. Mi smo naredili lepe načrte, hranimo pa jih je zase, dokler jih ne uredimo. Zdi se mi, da je včasih tako ljubozno dobro, kajti vsi smo enaki in delimo kot minirje. Ne morem, da ne bi povedal, koliko je pomagalo posebno našo brigado, objavljeno v predzadnji številki Dolenjskega lista. Nihče ni maral za kosilo, vsak je hotel takoj prebrati, kaj piše o brigadi.

Potem pa novi načrti! Zelja, da postanemo v prvi dekadi udarni, se je povečala. Se več smo delali. V prvi dekadi smo dosegli povprečno normo 213%. To je pogoj, da bi postali udarni, toda kako je z življenjem v naselju? Diodide je zelo strog, množo zahteva in prav ima. Imamo občutek, da hoče nekaj novega. Da se razumemo in da imamo že določene načrte. Za v bodoče, pa lahko samo pritožimo, da ne bi izdal naše tajnosti. Z njo želimo vzbuditi pri bealih pozornost, da bi nas prišli obiskat. Prepričan sem, da bi marsikdo hotel ostati z nami.

S precejšnjimi vestranscimi uspehi smo končali delo v prvi dekadi — prvih deset junjskih dni. Načrtalo pa je vprašanje ali bomo udarni ali ne. Mnogi brigadirji so se neprebrano zamislili, če bo brigada proglašena za udarno. Tudi jaz sem bil neopreden. Pri sestavljanju dekadskega povelja me je skrbelo, da ne bi kaj važnega pozabil. Upam, da nisem, kajti dosegli smo svoj cilj. Danes, 14. junija, smo lepo uredili in popravili naselje in se zvečer zbrali na svečanem mitingu. Na vseh obrazih je bilo pričakovanje nečesa nevsakdanjega. Komendant naselja je prebral odkritje glavnega štaba MĐB o proglašitvi brigad za udarne. Da se razumemo in da imamo že določene načrte. Za v bodoče, pa lahko samo pritožimo, da ne bi izdal naše tajnosti. Z njo želimo vzbuditi pri bealih pozornost, da bi nas prišli obiskat. Prepričan sem, da bi marsikdo hotel ostati z nami.

Morcan vam povedati tudi o naših najboljših brigadirjih. Štab brigade je šestkrat pohvalil Štefko Pavlin, komandirja čete, Antončič Marjjo, Marjjo Lenart, Martina Lujarja in Franca Šepca pa petkrat. Po štirih: Marjjo Metelko, Borisa Pavloviča, Leopolda Bajorja, Jožeta Štedaja, Jožeta Cindriča, Jože Kastelic in Ljupka Klemenčiča. Po trikrat so bili pohvaljeni Slavica Šperber, Marija Franke, Željko Zupančič, Metelko, ki so se četrtič proglašeni za udarne. Za sedaj upamo, da bomo tudi mi to dosegli. Nekje med zadnjimi je prebral imena brigad našega naselja. O, ko bi bili tukaj in da bi bili priča nepopisnemu navdušenju, veselju in razigranosti! Vse brigade našega naselja so bile proglašene za udarne! Brčnani in naša pa sta dobili še posebno proglašeno glavnega štaba Vem, da ste tudi vi pomislili na nas in da bi nam zaključili minerski pozdrav, kakor nam ga je dolžno pisati.

Zdaj se pripravljamo na veliko tekovanje v počastitev Dneva borca. Se danes bo štab brigade pripravil četne konferenco in brigadno konferenco, da si naredimo načrte in napovedno tekovanje ostalim brigadam. Sedaj bomo se z večjim početom zagrabili za vsako delo ter gradili novo cesto in sami sebe. Tudi naše misli in ne bomo pozabili. Najdružje nam bo znanje, ki ga pridobivamo na naših tečajih.

Morcan vam povedati tudi o naših najboljših brigadirjih. Štab brigade je šestkrat pohvalil Štefko Pavlin, komandirja čete, Antončič Marjjo, Marjjo Lenart, Martina Lujarja in Franca Šepca pa petkrat. Po štirih: Marjjo Metelko, Borisa Pavloviča, Leopolda Bajorja, Jožeta Štedaja, Jožeta Cindriča, Jože Kastelic in Ljupka Klemenčiča. Po trikrat so bili pohvaljeni Slavica Šperber, Marija Franke, Željko Zupančič, Metelko, ki so se četrtič proglašeni za udarne. Za sedaj upamo, da bomo tudi mi to dosegli. Nekje med zadnjimi je prebral imena brigad našega naselja. O, ko bi bili tukaj in da bi bili priča nepopisnemu navdušenju, veselju in razigranosti! Vse brigade našega naselja so bile proglašene za udarne! Brčnani in naša pa sta dobili še posebno proglašeno glavnega štaba Vem, da ste tudi vi pomislili na nas in da bi nam zaključili minerski pozdrav, kakor nam ga je dolžno pisati.

črpanosti, oči so skrite globoko v očesnih duplinah.

Drugi dan zjutraj gremo napadat Nemce, ki so se utrdili 4 kilometre od nas. Gosta megla, skupina od skrajnosti izčrpanih ljudi dobesedno plava v njej. Kolona suhih, izčrpanih postav, držčih se druga druga, se pomika v napad. Človek bi rekel: to je nesmisel, toda ne, to je boj na življenje in smrt! Vso noč je porabila ko-

hovni štab? Nenadoma se megla dvigne in na hribu 300 m od nas opazimo Nemce. Do skrajnosti izčrpani se od-dahno, čeprav je pred nami borba; zavest, da vrhovni štab ni v nevarnosti, pomeni veliko olajšanje in vpliva kakor hrana.

Ko smo bili oddaljeni 100 m, nas je sovražnik opazil. Zdajci izbruhne pobesneli ogenj. Počas napredujemo, približamo se na 50 metrov. Dije ne moremo. Vtem pripeha naš minomet, ki je v hitrem maršu zaostal za nami. Sedem min ima in brez merilnih naprav je. Nišandžija požene vseh sedem min v sovražne rove iz oddaljenosti 600 metrov. Se poslednji jurši in sovražnik je potolečen.

Nismo fizično sposobni, da bi pobrali sovražnikovo orožje. Nekaj konzerv, ki smo jih našli na nemškem položaju, je vsa hrana. Po 6 borcev si deli je-trno konzervo, veliko kot zavojček cigaret. To ni hrana, to je je grenak spomin nanjo.

Utruženi in izčrpani se kasno ponoči vrnemo na Pivski Javorak. Nočno tišino moti le stokanje ranjenecv in blazni kroh-ot tifusarjev v vizijah o belem kruhu in mesu. V neposredni bližini odmeva zlovesči grom sovražne artilerije.

Zvezde na jasnem nebu pa svetijo kakor večerj, kakor pred letom in kakor bodo tudi prihodno noč.

VLADO LAMUT: SPOMIN NA SUTJESKO

brez borb. Počitek... Luščimo bukovo skorjo z dreves in kopljemo korenine, da bi se želedec zaposlil. Ličnice na obrazih so že izstopile od lakote in iz-

lona, da je prehodila 4 km proti Jutro. Se vedno gočeta megla. Na nemškem položaju smo. Toda rovi so prazni. Da niso Nemci odšli na Mratinje na vr-

Pestra nedelja v Žužemberku

V nedeljo, 29. junija, se je začel kulturni festival občine Žužemberk. Ta dan je bil res pravi praznik, predvsem praznik mladine.

Ob 9. uri dopoldne je bila odprta razstava izdelkov Ljudske tehnike in ročnih del vseh pionirskih odredov razen Prevol. Razstava je v vseh učilnicah in v zgovorno prikazuje, koliko spretnosti in domiselnosti ima šolska mladina

za tehnične izdelke in ročna dela. Največ poirtvovalnega dela je v pripravo izdelkov in razstave vrožil tov. Srečko Kodre, učitelj na osnovni šoli Žužemberk. To je že tretja večja razstava v zadnjih petih letih in po številu in kakovosti izdelkov ter domiselni in estetski opremi prekaša dosedanje. Ob otvoritvi je predsednik LT obč. Žužemberk, obč. tajnik Franc Golob, pozdrvil tudi okrajnega šolskega inšpektorja Janeza Solmajerja in tov. Sorna iz Novega mesta. Oba gosta sta se o razstavi zelo pohvalno izrazila. Nato so si razstavo ogledali vsi pionirski odredi.

Ob 10. uri so se začeli pevski nastopi na igrišču pod domom Partizana. Za začetek je navzočih pionirje pozdrvil predsednik obč. ljud. odbora Jože Gosencina, zbrani pionirji pa so skupno zapeli pionirsko himno. Prvi so nastopili pod vodstvom učiteljice Dragice Mlačnik cibicani iz Žužemberka, nato zborček iz Ajdovca, za njimi pevski zbor z Dvorca. Deklice so naredile dober vtis že zaradi enotnih oblek in so pod vodstvom učiteljice Rezke Kulovice ubrano zapele 5 pesmi. Tudi mali zborček s Sela - Šumberka je pritegnil pozornost zaradi spremljave s harmoniko. Nazadnje je tri pesmi pod vodstvom Marije Kodre zapel še gimnazijski pevski zbor iz Žužemberka. Ko je tov. Solmajer pozdrvil pionirje, je hkrati izrekel tudi pohvalo in priznanje vsem nastopajočim.

Stalni tabor »SUTJESKA« v Dol. Toplicah

V bližini Dol. Toplice bodo kmalu pričeli postavljati barake za stalni tabor »Sutjeska«. Tam bo letno taborilo 60 otrok padlih borcev iz vse države, iz vsake republike po 10. Zveza prijateljev mladine Ljubljana je dala pobudo za ta tabor in mu dodelila 1,5 milijona dinarjev.

Letošnja tekovanja v kmetijstvu

Letos teknuje za visoke priloge v kmetijstvu približno 1500 kmetijskih organizacij in približno 44.000 posameznih kmetovalcev. Največ prijav za tekovanje je v Vojvodini in na Hrvaškem.

Lepo kot že dolgo ne, je bilo v nedeljo na Planini nad Podbočjem, v naši najvišji vasi. Vsi so se zbrali okrog enajste ure ob okrašenem spomeniku sredi vasi, z njimi pa so bili tudi znanci in prijatelji iz bližnjih vasi: iz Podbočja, Kostanjevice, Brezic, oficirji JLA in četa vojakov iz Cerke. Slovesnost je začel Jože Gregel, predsednik obč. odbora SZDL. Obudil je spomin na Sutjesko, nato pa dejal, da se Planina kot en sam član Zveze borcev spominja krvavih vojnih dni še vedno z bolesto v srcu, saj so 14. septembra 1942 vsi njeni odrasli moški z življenjem plačali podvigani ži-

valski bes. ustašev. Počgana vas brez moških ni klonila. Znova je vstala iz pepela in ruševin. Nato je govoril o vzrokih sedanje gonje ruskega in kitajskega vodstva proti naši državi. Pionirji šole na Gradcu so nato zborno recitirali Faturjevo »Minuto tišine«. Ljudski poslanec Tone Pirč je zdel pozdravljal Planince, nato pa zelo občuteno povedal, kako je bilo na Sutjeski pred 15 leti. Spomnil se je vseh rtčev, ki smo jih dali za svobodo in lepše življenje; prav ničesar nismo pozabili, kar je bilo v preteklosti hudo in težko. Herujem Sutjeske se klanja danes vsa domovina, prav tako pa tudi vsem drugim žrtvam osvobodilne vojne. Z minuto molka so vsi navzoči počastili žrtve NOB, po recitacijah pionirjev pa je zbrano ljudstvo v imenu garnizije JLA Cerklje pozdravil še kapetan Starman.

V prijetnem razpoloženju je nato minil dan na Planini. Vasičani so obstopili poslanca Toneta Pirca in predsednika

Traktoristi se bodo pomerili

13. julija bo na kmetijskem gospodarstvu Trška gora ob oznih zjutraj okrajno prvenstvo traktoristov za leto 1958. Tekmovali bodo v oranju in v spretnosti vožnji. Prvih šest najboljših traktoristov bo zastopalo naš okraj kasneje na republiškem tekovanju.

Naša udeležba na tujih sejmih

Letos se bo naša država s kolektivno udeležbo jugoslovanskih podjetij udeležila mednarodnih sejmov v Londonu, Damasku, na Dunaju, v Solunu, Tulusu in v Plovidivu. Posamič bodo nekatera naša podjetja sodelovala tudi v Smirni

Razpis službenih mest

- Razpisje za mesta:
 - Mesto ravnatelja gimnazije Novo mesto.
 - Pogoj: filozofska fakulteta, strokovni izpit, 10 let pedagoške prakse v prosvetno-znanstveni stroki. Stanovanje v šolskem postopju. Plača in dodatki po uredbi. Nastop službe s 1. septembrom 1958.
 - Mesto upravitelja osemletne osnovne šole v Mirni peči.
 - Pogoj: filozofska fakulteta ali višja pedagoška šola, strokovni izpit, 10 let pedagoške prakse v prosvetno-znanstveni stroki. Stanovanje v šolskem postopju. Plača in dodatki po uredbi. Nastop službe s 1. septembrom 1958.
 - Mesto upravitelja osemletne osnovne šole v Šmarjeti.
 - Pogoj: filozofska fakulteta ali višja pedagoška šola, strokovni izpit, 10 let pedagoške prakse v prosvetno-znanstveni stroki. Stanovanje v šolskem postopju. Plača in dodatki po uredbi. Nastop službe s 1. septembrom 1958.
 - Mesto upravitelja osemletne osnovne šole v Šmarjeti.
 - Pogoj: filozofska fakulteta ali višja pedagoška šola, strokovni izpit, 10 let pedagoške prakse v prosvetno-znanstveni stroki. Stanovanje v šolskem postopju. Plača in dodatki po uredbi. Nastop službe s 1. septembrom 1958.
 - Mesto kustosa za arheologijo v Dolenjskem muzeju Novo mesto.
 - Pogoj: predpisana fakultetna izobrazba, izdelana daljša praksa. Plača in dodatki po uredbi. Nastop službe s 1. septembrom 1958.
 - Prošnje s potrebnimi dokazili pošljite občinskemu ljudskemu odboru Novo mesto — komisiji za službeno vprašanje — najkasneje do 29. julija 1958. Prošnje so takse proste.

učitelji, ki imajo več kot 10 let pedagoške prakse.

ni predprijem in je tud, znano da se je mudila na odpočitku ravno v okolici sedanje planinskega Doma na Polomu in da je ravno na Opatovih sori zbirala svoje sile za nadaljnje junaške podvige. Po tej transverzali, do Doma na Polomu obiskali marsikateri planinci iz Zagreba, Samobora, Jastrebarskega in Karlovca, s čimer se bodo stiki med hrvaškimi in slovenskimi planinci še bolj poglobili in ojačali in to v znamenju slavne XIII. proletarske brigade.

Marsikajška sekcija »Dubovca« je zadnji čas že dvakrat obiskala Dom na Polomu in da je najmanjših podrobnosti pripravila pohodno črto. Pri tej priložnosti so Karlovanji izrazili svoje želje glede različnih markacij na posameznih kolektivih, kjer ni vidnejših objektov (skal, dreves, itd.), da bi se po dobro zaznamoval. Kostanjeviško društvo bo seveda rade volje ustreglo tem upravičenim željam Ljubezvini Karlovanji so ob tej priliki sporočili upravnemu odboru planincev:

»VAJINA SREČA«

Bil je pravi partizanski pesnik. Z njim je bilo še nekaj veselih tovarišev. Vračali so se z mitinga, ki se je končal z dobro kapljico.

Iz zasede ob cesti je zaregljal mitraljez. Krogle so sicer letele v zrak, vendar je prišla spela vesela družba v taborišče v rekordnem času. Komandantu so na kratko sporočili, kaj se je zgodilo, in le-ta je takoj razposlal patrulje. Čez dobro uro sta prispela v taborišče dva borca iz brigade, ki sta se slučajno mudila na

za društva Kostanjevica toplo priznanje in zadovoljstvo za odlično postrežbo in za lep sprejem na Polomu.

V Domu na Polomu bo imelo društvo »Dubovca« tudi dva transverzalska žiga, ki bosta prila v rabo, brž ko bo trasa dovršena. Žiga bosta imela sledečo besedilo v hrvaščini: »Tragom XIII. proletarske — Karlovačka transverzala — Dom na Polomu 725 m« (šrisbo doma); »Tragom XIII. proletarske — Karlovačka transverzala — Pogana jama 820 m«. Tudi žig za Pogano jama se bo hranil na Polomu, ker ob Pogani jami ni koe ali zavetisa. Samo po sebi je umevno, da bo ta dva žiga doblj lahko le tisti, ki se bo izkazal, da je prehodil vso transverzalo od izhodišča v Jastrebarskem do Poganzje jame, oziroma do Poloma. Pred otvoritvijo transverzale se bodo na Polomu sestali hrvaški in slovenski planinci, da se dokončno pomenijo o vseh podrobnostih.

A. Z.

osvobojenem ozemlju. Dobre volje sta pravila, da sta, videlo veselo družbo, spustila v zrak rafal. Hotela sta videti, kako bodo uporabili svoje brozostrelke. Veseljaki pa niso odgovorili z orožjem, marveč so samo izgubili dva saržnja, ki sta ju tovariša pobrala in prinesla v taborišče. Vsi so se smejali, le pesnik je rekel čisto resno:

»Tovariša, vajina sreča, da smo vaju spoznali po glasu brozostrelk, drugače bi vaju bili prešehtali. Nekateri so že hoteli streljati, pa sem jim prepovedal.«

Potem pa je mirno vzel saržer, patrulje pa so dobile ukaz, naj se vrnejo.

(Iz revije Borec)

USPAVALNO SREDSTVO

Poleti 1943 je bil Vice Buhan ob avtomobilski nesreči na osvobojenem ozemlju poškodovan tako, da je moral ležati. Tiste dni se je nenehno mudil pri njem njegov kurir z vzdevekcom Tarzan. Nekaj od bolečin, nekaj od jeze, da se mu je to pripetilo, Vice ni mogel spati in zdravnik mu je priporočil uspavalne tablete. Čez nekaj dni ga je zdravnik upražal:

»Kako učinkujejo tablete, Vice?«

»Imenitno,« je odgovoril Vice: »Jaz zaužijem tablete, Tarzan pa spi.«

NASI POGOVORI

n Anlo'jšek:

3

O uglednosti staršev

Se grše pa je, če starši odvrčajo otroka od poroke iz gube sebičnosti, da bi jim pomagali v letih tegob. Če se tak otrok poroči in se ne odseli, bo težko živel v zakonu. Taki starši namreč še vedno prevleče navezuje poročnega otroka nase, da pride med dva mlinska kama, ki meljeta vso družino. Včasih povzroča razdor tudi prepisovanje premoženja, ker starši ne upoštevajo vseh otrok enako ali pa prezro priženjeno osebo, da volijo premoženje celo vnucom, ki jih morda še nikjer ni. V tem pogledu je tako na kmeth kot v mestih še dokaj stare miselnosti, ki večkrat dela hudo kri.

Kaj naj rečemo k temu? Otroci so moralno dolžni spoštovati starše in jim lajšati leta tegob, če le ne rušijo zakonske harmonije. Ako pa si starši s tem spodnesejo palico, na katero naj bi se opirali, so si jo pač spodnesli. Tisti starši, ki nesebično ljubijo otroke tudi po poroki, zanjo za ljubezen še vedno ljubezen. Omalovaževanje in sovraštvo pa zmeraj rodita sovraštvo in prepire. Ker je harmonija med zakonci pogoj uspešnega vzgajanja otrok, je manjše moralno zlo, ako se zakonca v primeru nesozlajsa odselita in živita zase.

Se marsikaj bi bilo treba povedati o teh odnosih, a nam tega ne dovoljuje okvir članka, zato se dotaknimo drugega pogoja za rast avtoritete staršev — zdravnja. Tudi na to vprašanje največkrat zaročenci premalo resno mislijo, ker ne upoštevajo, da je bolezen nesreča za vso družino, posebno pa za otroke. Le-ta ubija vedrost, umirjenost in pripravljenost za poirtvovalno vzgojno delo, pri moralno šibkih zakoncih pa načne daljša bolezen celo zdrave zakone ter tako onemogoča vzgojno delo.

Ce smo prej rekli, da more biti avtoriteta le osebnost, tedaj je naslednji pogoj zanjo izobrazbenost. Otroci odrščajo v naših družbenih in kulturnih razmerah, ki se odražajo v časopisju, kinu, literaturi, gledališču idr. Zato je razumljivo, da starši ne smejo capljati za časom. Se posebej seveda pripravljamo staršem, da bi prebrali mladinski psihologijo in literaturo o vzgoji, ker bi si tako prihranili marsikatero grenko uru. Pri vzgojnem delu se namreč navadno zavemo napak šele tedaj, ko je že precej pozno. Napake pa je mnogo težje popraviti, kot če se pri vzgoji pravočasno potrudimo.

Ob vsem tem se bo morda bralcu vzbudil pomislek, češ: Kako pa naj več vem, kot otrok, ki se šola? Rekli smo, da se morajo starši vsaj za silo izobrazevati, upoštevati pa moramo tudi to, da otrok nima tistih življenjskih skušenj, ki jih imajo starši. No, prav s temi pa se morajo starši kosati z otroki, da jih morda celo nadkrilijo v umskem pogledu.

Bolj kot umska je pomembna za avtoritativnost staršev moralna premoč nad otroci, ki se izraža v skrbi zanje, v vestnem družbeno koristnem delu, v pravilni vzgoji, v poštenosti, razsodnosti, umirjenosti itd. Vse to pa so lastnosti osebnosti, ki smo jih omenjali že v uvodu. Taki starši so otrokom zgled, ki imajo mnogo večjo vplivno moč kot beseda in druga vzgojna sredstva.

Doslej smo govorili o splošnih pogojih za ugled staršev in smo le mimogrede omenjali tudi napake, ki zavirajo starše v rasti do osebnosti, zdaj pa bi si ogledali take vzgojne postopke, KI SO ODRAZ NAVIDEZNIH, NE PA RESNIČNIH AVTORITET.

Ljudje imamo deloma že po naravi značilne lastnosti in jih ne moremo prikriti, mnoge pa pridobimo v življenju. Zato govorimo o tipih ljudi. Če so taki ljudje poročeni, smemo govoriti tudi o TIPIH STARŠEV. Seveda ti tipi nimajo vedno samo slabih lastnosti, ampak tudi dobre. Za naše namene pa bomo poudarili predvsem slabe tipične lastnosti, da bomo lažje uvideli napake.

Taki tipi bi bili: nerazviti starši, starši, ki ne zmenjajo za otroke, preostri starši, premeški starši, pikolovci, nadežti, starši, ki se nikakor ne morejo zediniti pri vzgoji otrok itd.

Pred probojem zadnjega obroča

400 LET POBREZJE NA KOLPI

(Nadaljevanje in konec)

»Kdo se še javi?«
Od povsod iz nevidne kolone se dvigajo roke. Namestnik komandirja čete tovariš Duško zapušuje imena. Javili sta se tudi naši četni bolničarki Zora in Majda...

Vseposvods globoka noč, vseposvods tišina. Nikjer niti strela, nikjer rafala. V duši vzklije upanje, da se je sovražnik premislil, da se mu je ofenziva razbila. Pripravljamo se za napad. To je četrta noč borbe na istem mestu. Izhod iz tega obroča pomeni za naše enote vrnitev v življenje, izhod iz V. sovražnikove ofenzive, ki jo prenašamo na svojih hrbtih že od začetka maja do julija. Utrujeni od nepretrganih borb in norov, od mrza in lakote moramo zbrati zadnjo moč, ki je sploh ni več v našem telesu, da bomo prenesli vse napore in se rešili sedanjega stanja.

Zdi se nam, da že predolgo sedimo. Morali bi oditi takoj, da nas ne preseneti zarja, mislim sam zase. Veliko se jih je prijaviло v bombaše, vsi ne morejo iti, nimamo dovolj

bomb... Noč je temna, ničesar se ne vidi. Se vedno je čuti tih glasove, šepetanje in nerazumljivo godrnjanje borcev, ki so se tudi javili, pa zaradi pomanjkanja bomb ne morejo z nami...
Ne vem, kdaj smo se dvignili: ne, koliko časa smo šli

moči za juriš, ki nas je čakal čez nekaj trenutkov, minut... Se en skok, dva, ne vem, če jih je morda bilo več. Nekdo je zavpil: »Bombe!« Metali smo jih in jurišali naprej. Kot na povelje je nenadoma zabobnela Zelen gora v peklenškem ognju. Prva prole-

Skolzi to kanonado slišimo glas našega komandanta: »Naprej, tovariši! Naprej!...« Vidim le neke črne lise, kako tečejo in izginjajo v mraku, že daleč od nas. Sedaj je četa dosegla vrh Balinovca... »Hura, naprej!« kričijo borci med tekom.

Po nekaj minutah borbe prsi ob prsi, ko ni bilo več mogoče uporabiti puške, temveč nož in bombo. Nemci niso imeli moči, da bi se upirali. Proti volji svojih oficirjev so noro bežali po pobočjih vrha pri Balinovcu.

Se je bilo slišati posamezne nemške strojnice, toda vedno bolj poredko, slednjič so povsem utihnile. Pod nami v dolini so rasle sence...

Jutranji svet je bil že visoko na nebu. Še malo smo ležali, da bi nas sovražnik ne opazil, kajti iz daljave streljajo na nas. S tovarišem Milanom sva se priplazila do srednje pečine, kjer je bil zgrajen nemški bunker, v katerem je naša bomba pobila nekaj Nemcev z dvema mitraljezoma. Ustavila sva se

govora. Zdadci zaslišim šepetajoč, toda prepričljiv glas: »Kruh... krr... h, razdeli s tovariši...« Spustim ga in preiščem. Na prsih zagledam poteček krvi. Milan je smrtno ranjen... Ne kaže več znamenj življenja. Ostal je tukaj s tisoči drugih, da zaznamuje kraj najtežje in najslavnejše borbe naših narodov v boju proti okupatorju.

Pogledal sem v torbico padlega tovariša Milana in vzel iz nje kos kruha, ki ga je bil našel pri padlem Nemcu. Smrtno ranjen je mislil na svoje tovariše, s katerimi ga je hotel deliti, vedoč, kako so lačni in izčrpani. Taki smo bili vsi: prijateljstvo in tovarištvu, skovano med nami, je bilo močnejše od zadnjega sovražnikovega obroča zato smo morali zmagati...

Povešenih ramen, upadlih prsi, z rokami do kolen smo šli skolzi prebiti obroči in, kot da nam tega še ni dovolj, pripravljani za novo ofenzivo.

V poznem jutru je brigada prišla na visoko planinsko pobočje, po katerem je sijalo

Marko Filipovič: LAKOTA

Zdelo se mi je neznansko dolgo. Ali smo zavili na na-pačno pot in zašli v tem pragozdu? se je vprašal marsikateri.

Nebo je bledele. Ustrašili smo se, da ne bo sinila zarja. Toda na nebu je zasijal le mesec. Ko bomo stopali proti vrhu, mora zaiti.

Desno in nekoliko zadaj, z osamljene višine, je blisnilo nekaj luči in zaregljali so rafali. To je bombaška skupina prve čete, javlja se o pravem času. Še malo, pa se bo začelo zares. Vse se razvija po načrtu. Čez nekaj časa so Nemci z grebena odgovorili na ogenj. Nad našimi glavami so švigali in se križali razbeljeni izstrelki in črtali za seboj svetlo sled.

Skolzi zamrenjeno nebo je spet posijal mesec. Pogledal sem desno in levo — naši so sklonjeni šli naprej, izkoriščajo mesečev senco kot krite pred sovražnikovimi pogledi. Težko smo se vzpenjali in srce je burno utripalo, kakor da nam hoče prebiti prsi. Zbirali smo zadnje trohe svojih

tarska, Tretja krajiška z ostalimi enotami sta prebijali tretji obroč v V. sovražnikovi ofenzivi...

Vse okrog se trese, vse je zakajeno. Kosl železa zraven nas topo udarjajo ob tla. Na životu čutim lepljivo in mokro obleko... Veter nam hipa v hrbet in poganja naprej, kakor bi vedel, da nas lastne noge ne morejo več nositi. Povsod po grebenu stoji beli stolpi dima, ravni kot sveče, eksplodirajo in dim se zavali proti nam. Tam daleč, daleč vidimo sevanje sovražnikovih topov. Padajo granate, ena za drugo. In po eksploziji vsake granate se spet dvigne nekaj stolpov dima.

Od kamenitih pečin odmeva bobnenje streliv in zadetkov, črni oblaki dima prahu pred nami in za nami stalno rastejo... Sprito nepretrgane kanonade, sovražnikove artilerije in naših bomb padamo in spet vstajamo. Gozdovi in posamezno drevje se nam zdi v plamenu. Vsa okolica smrdi po žveplu — njegov dim se dviga od eksploziji granat in mitraljejskih rafalov.

Vlado Lamut: SPOMIN NA SUTJESKO

pred podrtim drevesom, da bi pogledala, kaj se dogaja pred nami. Nenadoma se Milan z glavo zruši na tla. Stopim k njemu in ga primem za roko: »Kaj ti je, Milan?« Nič od-

jutranje sonce. Dolga, temna kolona se je ustavila na jasi. da se odpočije.

Visoko nad gorskim grebenom se vseboj širi in polzi pod nebom rumenkasta pah-ljača preostalega dima artilerijske in rafalske kanonade. Okrog ušes in po kocinah na neobritem obrazu naš žgečka razgiban in hladen gorski zrak. Oči prijetno počivajo na belem morju megle, ki leži v nižinah pod nami. Spodaj so vasi, pogorišča in osvo-ženi okupatorji, borci pa se so dvignili v herojskem zaletu nad vse to in stoje v ostri in hladni jutranji tišini. Počivali bomo za trenutek, dva. Ko pa nas tovariš Tito pokliče, bomo spet šli doli v megle in na brda, posejana s sovražnikovimi rovi...

Naše majhne sile so izvojevale veliko zmago.

Dušan Bojanič

Na tabore in v kolonije!

Okrajno socialno skrbstvo je že poslalo v Portorož 15 predšolskih otrok v spremstvu šestih mater. Te otroke je konec meseca zamenjalo 40 solarjev, katerim zdravniki priporočajo počitnice ob morju. V Portorožu bodo letovali otroci še v dveh naslednjih skupinah.

V Dol Toplicah si bo v dveh izmenah krehlo zdravje po 60 otrok, ki jih bo priporočila Zveza borcev.

V okrevališče RK na Debelem rtu bo odpotovalo 100 otrok iz našega okraja. Uspoštevanji bodo predysem tisti otroci, ki jim je po zdravnikovih ugotovitvah zdravljenje ob morju nujno potrebno.

V Crikvenici bo 54 otrok v centralni koloniji Društva prijateljev mladine preživljalo prijetne počitnice. Gasilska zveza bo 15 najboljših gasilcev poslala na letni oddih v Pacug. Tudi za otroke padlih borcev je lepo poskrbljeno. Zveza borcev bo okoli 120 otrokom

omogočila počitnice v Bakru. Prva skupina bo odpotovala že 7. julija.

NOVOMESČANKE DRUGE V LRS

Na republiškem pvenstvu v Partizanskem in orodnem mnogobojju na Bledu so sodelovale tudi številne vrste in posameznice iz novomeskega okraja. Zaradi nepretrganega deževja so morali tekmovalci v partizanskem mnogobojju odpovedati, medtem ko so tekmovalce v mnogobojju v vajah na orodju izvedli v telovadnici. O plamenu Novomesčanov Petelina, Koprivnika in Pavlina, ki so nastopili med posamezniki, nam ni še nič znanega. Vemo le to, da se med prvo trojico v svojih kategorijah niso uvrstili.

Zelo lep uspeh so na Bledu dosegle mlade telovadke novomeskega Partizana, ki so v nižjem razredu mladink, med 13 vrstami osvojile 2. mesto. Skupno so zbrale 216,5 točk in so zaostale za zmagovalno vrsto Maribora le za 8 točk. Če bi bila vrsta bolj izenačena, bi lahko posegla celo po prvem mestu, kajti v svojih vrstah so imele nekaj dobrih posameznic (Marjeta Klemenčič in Marjka Mikec). Zelo lep uspeh sta dosegli Marjeta Klemenčič in Marjka Mikec med posameznicami

(osvojili sta 1. oziroma 2. mesto). Klemenčičeva je zbrala 37,1 točk, Mikecova pa 0,4 točke manj. Šele na tretjem mestu je predstavnila zmagovalne vrste Kokotova iz Maribora.

Katastrofa v Dobljici

20. in 21. junija so ópazili črnomajski ribiči, kako plavajo po Dobljici omotene ribe na površju vode (izpod Kanizari-ce do Doltarjevega sipa). Se več je bilo »pljama« rib v vodi v nedeljo in ponedeljek, v torek pa si je ogledala vodo komisija Kmetijskega in ribiškega inštituta iz Ljubljane. Keč je bilo na površju vode čedalje več mrtvih somov, ščuk, linjev, platnic, podustj, klenov, rdečeočk in drugih rib, so se ribiči lotili žalostnega dela: 26. in 27. junija so z lopatami pobrali iz vode 8964 kilogramov. RIBE so zakopali vzdolž vode. Škoda zaradi uničenega zaroda je verjetno še veliko večja kot izguba iz vode pobranih zastrupljenih rib.

Strokovnjaki bodo ugotovili, na kak način je prišlo do zastrupitve v tako velikem obsegu.

Nad 8000 kg mrtvih rib so pobrali črnomajski ribiči samo v 2 dnevih iz zastrupljene Dobljice.

Ribiči pri žalostnem delu...

»Opera je moje življenje«

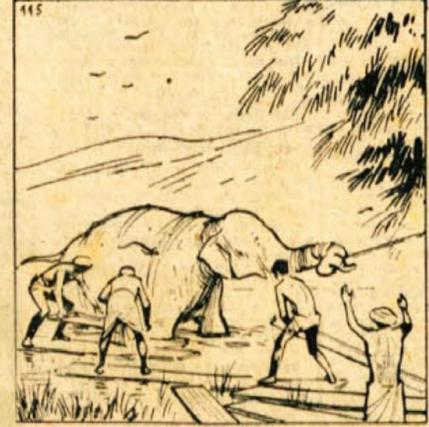
Neka 64-letna Italijanka je brala v časopisu, da največji »zvezdi« milanske opere, pevki Mariji Altavillas grozi popolna slepota. In ta starica je takoj ponudila, da žrtvuje eno oko, da bi pevki rešila vid. Ko so jo vprašali, zakaj hoče doprinesiti to žrtve, je odgovorila: »Opera je moje uživanje, vse moje življenje.«

113. Opica je kričala v drevesni krošnji, jaz pa sem skočil s slonovega hrbta, se sklonil k tlom in stekel stran. Kar je začel spet trobiti in rjoveti na pomoč. Zdad je bil že do prsi v močvirju. Z zadnjim koncem se pa še ni tako globoko pogrzelni in je bil zato nagnjen naprej, kar mu je še bolj oviralo lastna reševalna prizadevanja. Stekel sem v vas po pomoč. Ko sem se vrnil z ljudmi, vrvmi in plohi, je bil Kar že do brade pogrzeljen in je moral držati trobec kvisku, da je mogel dihati.

114. Storitji smo mogli samo eno: pomagati mu, da se vzdigne z lastno močjo. Okoli enega izmed dreves smo privejali železno vrv in vrgli njen drugi konec Karju. Kar je konec ujel, si ga ovil okrog trobeca in začel vleči. Napeta železna vrv je drhtela in brnela kakor telegrafska žica, drevo je pokalo. Uspeh pa je bil samo ta, da se je slon pognel nekoliko naprej in da se je še z zadnjimi nogami pogrzelni globlje v blato. Tako je bil skoraj z vsem životom enako globoko v močvirju.

115. Zdad, ko se je slon v smrtnem strahu z vsemi močmi oprjel na vrvi, smo vedeli, da je ne bo izpuštil, in smo se mu zato lahko brez skrbi približali ter porinili podenj plohe. Tako se je naposled nehaj pogrezati. Ampak, ker mu plohov nismo mogli podložiti pod noge, ni pomenil ta uspeh še nič drugega, kakor da bo Kar ostal na površju in se ne bo zadušil. Zdad, ko je imel glavo dvignjeno, je šlo za to, kako bi mu vzdignili prednji del. To je bilo mogoče storiti le s pomočjo drugega slona.

116. Slon, po katerega smo poslali, je bila Karjeva mati, ki je bila last sosednjega kralja. A preden je prišla, se je že zmracilo in tako nismo mogli ničesar storiti. Zjutraj smo ga dobili v enakem položaju, v kakršnem smo ga pustili zvečer. Okoli njega smo morali položiti še več plohov. Ko smo plohe pretzkušili, je šla k njemu njegova mati. Ovilja mu je trobec okoli vratu in ga z enim sunkom vzdignila. Kar je zautil od bolečine. Spet se je začel pogrezati in mi smo mu ravno še utegnili poriniti nove plohe pod njega.